

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра прикладної економіки

Земяк Назарій Миколайович

УДК 332.24

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Дослідження інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону

Бізнес-економіка

(назва освітньої програми)

051 - Економіка

(шифр і назва спеціальності)

/Земяк Н.М./

(підпис ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник

Буй Ю. В., доцент, канд. ек. наук

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ **Бережницька У.Б.**

(підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

_____ **Бережницька У. Б.**

(підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2024

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут Економіки та менеджменту

Кафедра Прикладної економіки

Спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

“ ____ ” _____ 2024_ року

ЗАВДАННЯ

на магістерську роботу студенту

Зеляку Назарію Миколайовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи *Дослідження інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону*

керівник роботи *Буй Юлія Вікторівна, кандидат економічних наук*

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від *“28” листопада 2024 року № 793/7*

2.Срок подання студентом роботи *“06” грудня 2024 року*

3.Вихідні дані роботи: *звітні та статистичні дані Івано-Франківського регіону*

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

Вступ

1. Теоретико-методичні основи дослідження інноваційного потенціалу

2. Аналіз інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні

3. Шляхи та напрями розвитку інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону

Висновки

Перелік посилань на джерела

Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

1. Формування інноваційного потенціалу регіону

2. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області

3. Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування

4. Структура обсягу інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності

5. Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень за видами робіт

6. Інтегральний показник інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону

6. Дата видачі завдання *“14” листопада 2023 року*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер і назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
Вступ	08.10.24	виконано
1. Теоретико-методичні основи дослідження інноваційного потенціалу	14.10.24	виконано
2. Аналіз інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні	20.11.24	виконано
3. Шляхи та напрями розвитку інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону	30.11.24	виконано
Висновки	05.12.24	виконано

Студент _____
(підпис)

Зеляк Н. М.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Буй Ю. В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	10
1.1 Сутнісна характеристика інноваційного потенціалу регіону.....	10
1.2 Інноваційний потенціал та особливості розвитку регіонального інноваційного процесу.....	18
1.3 Вплив інноваційної інфраструктури на розвиток інноваційного потенціалу регіонів України.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	36
2.1 Особливості функціонування Івано-Франківської області та аналіз основних соціально-економічних показників її діяльності.....	36
2.2 Аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону.....	41
2.3 Оцінка інтегрального показника інноваційного потенціалу у Івано-Франківській області.....	52
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО РЕГІОНУ.....	57
3.1 Проблеми та перспективи інноваційного розвитку Івано-Франківського регіону.....	57
3.2 Формування механізму розвитку інноваційного потенціалу регіону.....	63
Висновки до розділу 3.....	71

					МР.ЕКП — 27.00.00.000 ПЗ					
Змн.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата						
Розроб.	Зеляк Н. М.				Дослідження інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні	Літ.	Арк.	Акрюшів		
Перевір.	Буй Ю. В.						5	80		
Реценз.	Бережницька У.					ІФНТУНГ, ЕКМ-23-1				
Н. Контр.	Паневник Т. М.									
Затверд.	Бережницька У. Б.									

ВИСНОВКИ..... 73

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 76

					MP.EKII-27.00.000 ПЗ	Арк.
						7
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РЕФЕРАТ

У магістерській роботі досліджені основні шляхи та напрями розвитку інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону.

Метою даної магістерської роботи є розробка шляхів та напрямів розвитку інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону.

Для досягнення даної мети було поставлено та виконано такі завдання:

- розглянути сутнісну характеристику інноваційного потенціалу регіону;
- дослідити інноваційний потенціал та особливості розвитку регіонального інноваційного процесу;
- охарактеризувати вплив інноваційної інфраструктури на розвиток інноваційного потенціалу регіонів України;
- проаналізувати особливості функціонування Івано-Франківської області та здійснити аналіз основних соціально-економічних показників її діяльності;
- провести аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону;
- здійснити оцінку інтегрального показника інноваційного потенціалу у Івано-Франківській області;
- виокремити проблеми та перспективи інноваційного розвитку Івано-Франківського регіону;
- сформулювати механізм розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Отримані результати досліджень можуть бути використані з метою підвищення шляхів та напрямів розвитку інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційний потенціал, інноваційний процес, розвиток, інституції.

ABSTRACT

The master's thesis explores the main ways and directions of development of the innovative potential of the Ivano-Frankivsk region.

The purpose of this master's thesis is to develop ways and directions of development of the innovative potential of the Ivano-Frankivsk region.

To achieve this goal, the following tasks were set and completed:

- to consider the essential characteristics of the innovative potential of the region;
- to investigate the innovative potential and features of the development of the regional innovative process;
- to characterize the impact of innovative infrastructure on the development of the innovative potential of the regions of Ukraine;
- to analyze the features of the functioning of the Ivano-Frankivsk region and analyze the main socio-economic indicators of its activities;
- to analyze the indicators of the innovative potential of the Ivano-Frankivsk region;
- to assess the integral indicator of innovative potential in the Ivano-Frankivsk region;
- to identify the problems and prospects of innovative development of the Ivano-Frankivsk region;
- to form a mechanism for developing the innovative potential of the region.

The obtained research results can be used to improve the ways and directions of development of innovative potential in the Ivano-Frankivsk region.

Keywords: innovation, investment, innovative potential, innovation process, development, institutions.

ВСТУП

Посилення інноваційної діяльності на регіональному рівні вимагає оптимізації використання інноваційного потенціалу, активізації інвестиційних процесів і розвитку інноваційної інфраструктури. У Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2030 року визначено ключові напрями та інструменти регіонального розвитку. Стратегія орієнтована на конкурентоспроможність регіонів через диверсифікацію економічної структури, збалансований розвиток територій, посилення міжрегіональної співпраці та єдині підходи до стратегічного планування.

Особливу увагу приділено підвищенню інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів шляхом вдосконалення інноваційної інфраструктури, стимулювання науково-інноваційного співробітництва між державними, приватними установами й реальним сектором економіки. Однак, нинішній соціально-економічний стан більшості регіонів характеризується недостатнім рівнем ефективності використання інноваційного потенціалу, що гальмує формування конкурентних переваг.

Інноваційний потенціал регіону трактується як здатність створювати та впроваджувати нові продукти, використовуючи наявні ресурси й інфраструктуру. Так, Н.С. Куцай визначає його як максимальну можливість оптимального використання кадрових, матеріально-технічних, ринкових та фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку регіону. За функціональним призначенням виділяються загальні функції (генерація, виробництво, збут інноваційного продукту) та спеціальні (кооперація регіону з іншими економічними суб'єктами, покращення добробуту населення).

Інноваційний потенціал є важливою складовою соціально-економічного потенціалу території, визначальним фактором конкурентоспроможності регіону як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Його розвиток має стати основою для здійснення інноваційної діяльності та підвищення економічної ефективності регіонів України.

Метою даної магістерської роботи є розробка шляхів та напрямів розвитку інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні.

Для досягнення даної мети було поставлено та виконано такі завдання:

- розглянути сутнісну характеристику інноваційного потенціалу регіону;
- дослідити інноваційний потенціал та особливості розвитку регіонального інноваційного процесу;
- охарактеризувати вплив інноваційної інфраструктури на розвиток інноваційного потенціалу регіонів України;
- проаналізувати особливості функціонування Івано-Франківської області та здійснити аналіз основних соціально-економічних показників її діяльності;
- провести аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону;
- здійснити оцінку інтегрального показника інноваційного потенціалу у Івано-Франківській області;
- виокремити проблеми та перспективи інноваційного розвитку Івано-Франківського регіону;
- сформулювати механізм розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Об'єктом дослідження є теоретико-методичні положення та прикладні аспекти дослідження інноваційного потенціалу регіону.

Предметом – розробка шляхів та напрямів розвитку інноваційного потенціалу.

Базою для дослідження стали наукові праці з даної тематики, нормативно-правова база, статистичні дані з відкритих джерел суб'єктів господарювання впродовж останніх п'яти років.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

1.1 Сутнісна характеристика інноваційного потенціалу регіону

Сучасне прагнення України перейти на інноваційну модель розвитку висуває нові вимоги до управління регіонами, яке повинне ґрунтуватися на ефективному використанні інноваційних ресурсів. Особливістю інноваційного розвитку України порівняно з розвиненими країнами є значна нерівномірність регіонального розвитку, що визначається галузевою спеціалізацією, особливостями географічного розташування та рівнем використання інноваційного потенціалу в кожному регіоні. Останній чинник є ключовим, оскільки в умовах реформування місцевого самоврядування ефективно формування та використання інноваційного потенціалу створює додаткові можливості для економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності регіону. Отже, чітке розуміння сутності інноваційного потенціалу сприятиме розробленню практичних рекомендацій для його розвитку та ефективного використання, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Термін «потенціал» походить від латинського слова *potentia*, що означає силу, міць, можливість або приховану здатність, яка може проявитися за певних умов. У більш загальному сенсі, «потенціал» — це сукупність наявних ресурсів, які можна використовувати для досягнення конкретної мети або результату. Таким чином, незалежно від сфери застосування, потенціал можна розглядати як здатність матерії переходити з одного стану до іншого, від можливості до реальності. Потенціал є мірою поєднання досягнутого, яке можна використати для конкретної цілі, та можливого, що може бути реалізовано за певних умов.

Виникнення терміну «економічна інновація» пов'язують із Й. Шумпетером, який використовував поняття «впровадження нових комбінацій», виділяючи п'ять основних випадків, що охоплюють це поняття [1]:

- створення нового продукту або надання існуючому продукту нових якостей, раніше невідомих споживачам;
- запровадження нового методу виробництва, що ще не використовувався в галузі, не обов'язково заснованого на науковому відкритті, але який може включати новий спосіб комерційного застосування продукту;
- освоєння нового ринку збуту, на якому дана галузь країни ще не була представлена, незалежно від того, чи існував цей ринок раніше;
- залучення нового джерела сировини або напівфабрикатів, незалежно від того, чи існувало це джерело раніше, чи було недоступним, або має бути створене;
- реорганізація для зміцнення монопольного становища (наприклад, шляхом створення тресту) або для порушення монополії іншого підприємства.

Інновація зазвичай означає новий або суттєво вдосконалений продукт (товар, послугу), процес, метод продажу або організаційний метод у бізнес-практиці, організації праці чи зовнішніх зв'язках [2].

Дослідники визначають інновації як оновлення й розширення асортименту продукції, послуг і ринків, розробку нових методів виробництва, постачання і розподілу, покращення організації праці та кваліфікації працівників.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає інновації як новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію, послуги та організаційно-технічні рішення, що суттєво покращують структуру та якість виробництва або соціальної сфери [4].

Поняття «інноваційний потенціал» виникло на початку 1980-х і набуло подальшого розвитку через теоретичні та емпіричні дослідження. Зокрема, останніми роками зросла кількість досліджень, присвячених вивченню цієї категорії на різних рівнях управління.

Нині поняття «інноваційний потенціал», як і «потенціал» загалом, зазвичай ототожнюється з ресурсами або їх сукупністю, що служать основою для його формування та впливають на масштаби й темпи інноваційної діяльності.

У науковій літературі існують різні погляди на визначення «інноваційного потенціалу», фактори його формування та методи оцінки. Узагальнюючи підходи до цієї категорії (табл. 1.1), можна виділити три основних підходи:

- ресурсний підхід – розглядає інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність і дають змогу оцінити поточний стан інноваційних процесів;
- цільовий підхід – акцентує на організованості використання ресурсів для досягнення конкретних цілей в інноваційній сфері;
- підхід спроможності/готовності – оцінює структуру та збалансованість інноваційного потенціалу, а також достатність ресурсів для інноваційної діяльності.

Таблиця 1.1 — Підходи до тлумачення поняття «інноваційний потенціал»

	Тлумачення інноваційного потенціалу регіону	
1	2	3
<i>Ресурсний підхід</i>		
Ю. Канигін	Система інтелектуальних, освітніх, кадрових, технологічних, технічних факторів, що визначають можливості створення і впровадження нових	інтелектуальний, освітній, кадровий, технологічний, технічний потенціали
В. Громека	Єдність і взаємодія наукового, освітнього, управлінського і модернізованої частки технічного потенціалу	науковий, освітній, управлінський, технічний потенціали
І. Балабанов	Сукупність різних видів ресурсів, зокрема матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та ін., необхідних для інноваційної діяльності	матеріальний, фінансовий, інтелектуальний, інформаційний
Л. Мартюшева, В. Калишенко	Сукупність організованих у визначених соціально- економічних формах ресурсів, які можуть за допомогою внутрішніх і зовнішніх показників інноваційного середовища бути спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності, метою якої є задоволення нових потреб суспільства	сукупність ресурсів, здатних забезпечити нові потреби суспільства

Продовження таблиці 1.1

Б. Буркинський, Є. Лазарєва	Сукупність кадрових, науково-дослідницьких, матеріальних, ринкових, інтелектуальних, інформаційних, фінансових ресурсів (потенціалів), які потрібні для інноваційної діяльності, тобто безпосередньо беруть участь у інноваційному процесі, метою якого є задоволення потреб економіки та суспільства у нових або вдосконалених видах продукції або послуг й підвищення конкурентоспроможності регіону та країни загалом	кадровий, науково-дослідницький, матеріальний, ринковий, інтелектуальний, інформаційний, фінансовий потенціали
Г. Жиц	Кількість економічних ресурсів, які в кожний конкретний момент суспільство може використовувати для свого розвитку. Ці ресурси розподіляються між трьома основними секторами (сегментами, напрямками) системи: науково-технічним, освітнім, інвестиційним. У результаті цього розподілу формуються: науково-технічний потенціал (сегмент або комплекс), освітній потенціал (сегмент або комплекс), інвестиційний потенціал (сегмент або комплекс). Сукупність названих сегментів і формує інноваційний потенціал системи	науково-технічний потенціал (сегмент або комплекс), освітній потенціал (сегмент або комплекс), інвестиційний потенціал (сегмент або комплекс)
<i>Цільовий підхід</i>		
М. Ільїн	Система, яка забезпечує створення і впровадження у виробничу і соціальну практику науково-технічної інформації, яка потрібна для підвищення економічної і соціальної ефективності всіх сфер людської діяльності	науково-дослідний, проектно-конструкторський, технологічний або техніко-технологічний, виробничий, комерційний потенціали, науково-технічна інформація
ЮНЕСКО	Сукупність усіх ресурсів країни, необхідних для наукових відкриттів, винаходів і технологічних новацій, а також вирішення національних і міжнародних проблем у галузі науки та технології	не виділено

Продовження таблиці 1.1

<i>Міра спроможності/готовності (орієнтація на результат)</i>		
О. Зіславський	Інноваційний потенціал розуміється як опис існуючого інноваційного середовища, де інновації створюються, розробляються та впроваджуються	не виділено
І. Джаїн	Сукупна здатність науково-технічних знань і практичного досвіду, які є в розпорядженні суспільства на даному етапі його розвитку	науково-технічні знання, практичний досвід
П. Жолдак	Відображає найважливіші якісні характеристики досягнутого рівня розвитку суспільного виробництва і може бути представлене трьома параметрами: освіта, наука, управління	не виділено

Як видно з табл. 1.1, у визначенні терміна «інноваційний потенціал» домінує ресурсний підхід, де ця категорія трактується як сукупність факторів і умов, необхідних для інноваційної діяльності. Такий підхід, на наш погляд, має більш технічний характер і частково може наближатися до поняття «інтелектуальне багатство».

Підсумовуючи результати дослідження, вважаємо, що інноваційний потенціал регіону — це, з одного боку, можливості, а з іншого — ресурси та організаційні здібності, що забезпечують створення й реалізацію інновацій для сталого розвитку регіону та країни загалом. Важливим аспектом підвищення інноваційного потенціалу є здатність державних інституцій стимулювати та підтримувати розвиток інноваційних процесів.

Оцінка інноваційного потенціалу регіону набуває особливої значущості при розробці регіональної інноваційної політики та програм соціально-економічного розвитку з урахуванням ефективного використання наявних інноваційних ресурсів.

У структурі інноваційного потенціалу Л. Бенівська виокремлює такі компоненти, як кадровий, науково-технічний, фінансовий, виробничий та інформаційний потенціали [14]. О. Біловодська та О. Грищенко розширюють цей перелік, додаючи кадровий, науковий, фінансово-економічний,

технологічний, інформаційний, ринковий та екологічний компоненти [15, с. 196]. Н. Куцай пропонує виділяти такі складові, як кадрова, науково-дослідна, фінансова, матеріально-технічна, ринкова, політико-правова та інформаційна [16, с. 195]. Деякі науковці пропонують структурувати інноваційний потенціал за такими складовими: виробничо-технологічний, кадровий, інформаційний, фінансовий, науково-технічний, організаційний, управлінський, потенціал інноваційної культури та споживчого сегменту [17-18].

Аналіз і систематизація існуючих досліджень свідчить про складність і багатогранність структури інноваційного потенціалу регіону. На нашу думку, до його складових належать фінансово-інвестиційний, матеріально-технічний (виробничий), науково-дослідний, ринковий, інформаційний, інтелектуально-кадровий та маркетинговий потенціали (табл. 1.2).

Таблиця 1. 2 Складові інноваційного потенціалу регіону

Складові	Характеристика
<i>1</i>	<i>2</i>
<i>фінансово-інвестиційний потенціал</i>	характеризує стан системи фінансування (власні, кредитні, бюджетні, інвестиційні та ін. кошти), що здатна забезпечити умови реалізації інноваційного процесу для розроблення та комерціалізації нововведень (тобто перетворює нововведення безпосередньо в інновацію)
<i>матеріально-технічний (виробничий) потенціал</i>	визначає наявність наукових організацій, інноваційно-активних підприємств, їх об'єднань в регіоні та наявних у них засобів та предметів праці (сировина, матеріали, паливо та енергія; площі та робочі місця; устаткування та інструменти) для ведення інноваційного процесу, рівень його фондо- і технічної озброєності, відображає спроможність до позитивних структурних зрушень та до виробництва нових продуктів, продукції та послуг
<i>науково-дослідний потенціал</i>	забезпечує появу нововведень; характеризує обсяги науково-дослідницьких робіт у вартісному та кількісному виразі, структуру цих робіт за секторами економічної діяльності
<i>ринковий потенціал</i>	характеризує ступінь відповідності інноваційних ідей та об'єктів інтелектуальної промислової власності потребам суспільства і окремих суб'єктів господарювання в конкурентоспроможній наукомісткій продукції та послугах
<i>інформаційний потенціал</i>	характеризує інформаційну оснащеність суб'єктів господарювання регіону щодо ринку інновацій, технічну оснащеність інноваційного процесу зв'язком, телекомунікаціями та комп'ютерною технікою і технологіями

Продовження таблиці 1.2

1	2
<i>інтелектуально-кадровий потенціал</i>	визначає можливості генерації і сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних і управлінських рішень
<i>маркетинговий потенціал</i>	характеризує здатність регіону, використовуючи наявні ресурси, існуючу інноваційну інфраструктуру та сформовану інноваційну культуру, комерціалізувати результати науково-технічної діяльності та забезпечити їх ефективне використання

На наш погляд, джерела інноваційного потенціалу регіону можна умовно поділити на три основні складові: наука (фундаментальні та пошукові дослідження, а також прикладні дослідження), техніка (конструкторські й експериментальні розробки) і виробництво (безпосереднє виготовлення продукції).

Зазначені науково-методичні підходи стали основою для створеної нами парадигми інноваційного потенціалу регіону (рис. 1).

На відміну від наявних підходів, запропонована на рис. 1.1 парадигма інноваційного потенціалу регіону включає:

- систематизацію передумов і чинників, що впливають на розвиток і нарощення інноваційного потенціалу;
- визначення функцій та джерел інноваційного потенціалу;
- деталізацію складових інноваційного потенціалу із зазначенням їхніх кількісних показників і методів оцінки.

Результати дослідження дозволили запропонувати новий підхід до науково-практичного завдання вдосконалення методології дослідження інноваційного потенціалу регіонів. Зокрема, сформульовано такі методичні висновки і пропозиції в яких уточнено термінологічний апарат дослідження, зокрема поняття «інноваційний потенціал регіону» та визначено його три основні складові; підкреслено важливість інституційної спроможності держави для стимулювання інноваційних процесів на регіональному рівні; вдосконалено парадигму інноваційного потенціалу регіону.

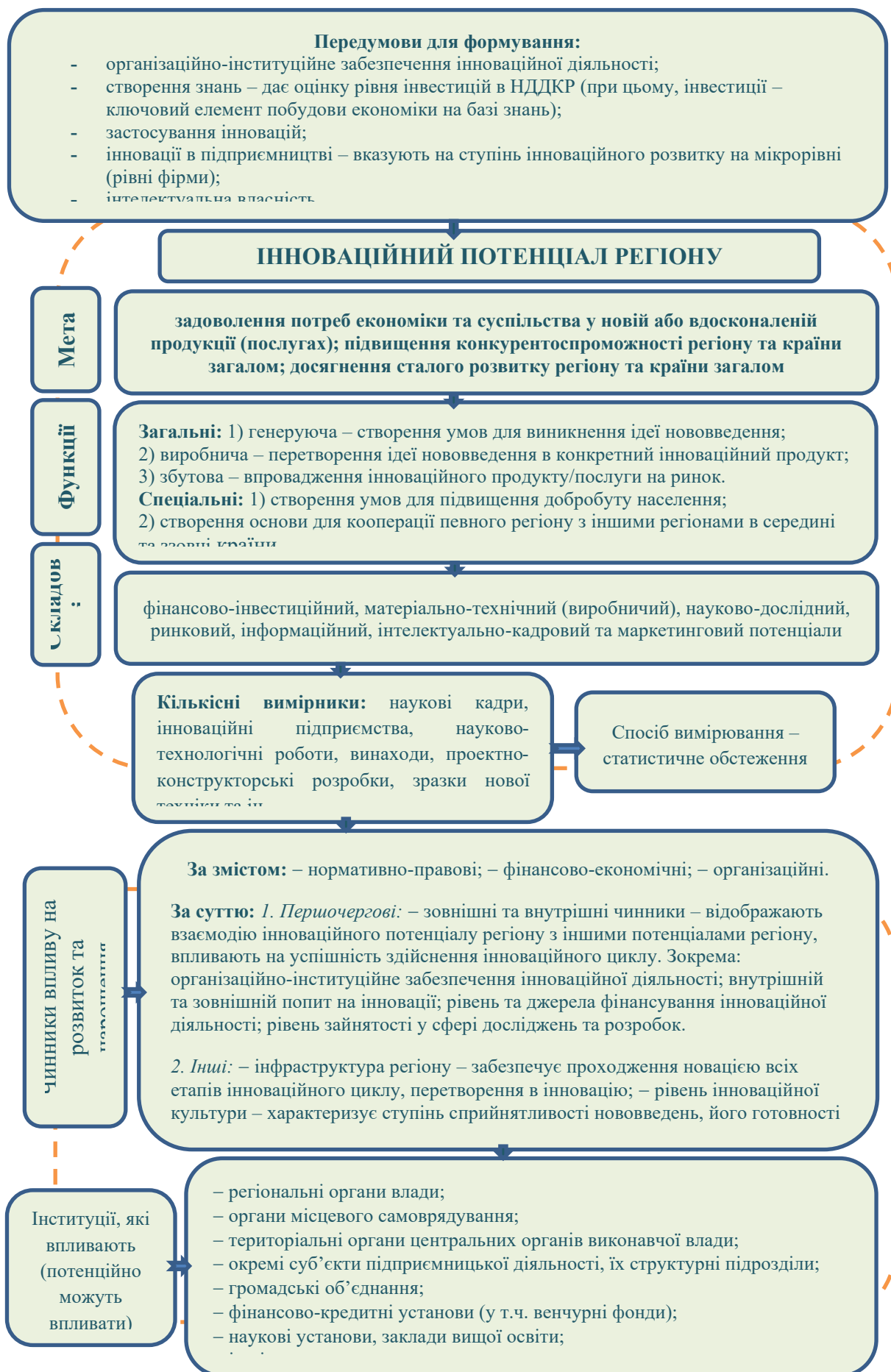

Рисунок 1.1 — Формування інноваційного потенціалу регіону

Подальші дослідження інноваційного потенціалу регіонів є перспективними, оскільки вони сприятимуть створенню умов для ресурсного забезпечення інноваційної діяльності, залученню й ефективному використанню фінансових ресурсів відповідно до потреб регіону, розвитку інноваційної інфраструктури тощо. Наступний крок у цьому напрямі передбачає розробку методики комплексної оцінки інноваційного потенціалу регіонів України.

1.2 Інноваційний потенціал та особливості розвитку регіонального інноваційного процесу

В умовах повномасштабного вторгнення національна економіка України стикається з низкою важливих завдань, що потребують негайного вирішення. Серед них — покращення демографічної ситуації шляхом створення умов для зростання народжуваності та зниження рівня смертності, розвиток соціальної інфраструктури малих міст і сіл, подолання територіальних диспропорцій у розвитку продуктивних сил, зміцнення внутрішньо регіональних зв'язків у промисловості, розвиток інноваційного потенціалу та регіональних інноваційних процесів.

Необхідно забезпечити динамічний розвиток промисловості через ефективне використання виробничих потужностей підприємств та оновлення їх основних фондів. У сфері екології важливим є модернізація природоохоронного обладнання, відновлення малих річок і озер, а також використання туристичних, рекреаційних і культурно-історичних ресурсів. Крім того, важливо впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та раціонально використовувати ресурсний і науково-виробничий потенціал, що має сприяти позитивним змінам у соціально-економічній ситуації країни.

Інноваційна політика має сприяти досягненню стратегічних цілей регіону з урахуванням його існуючих та потенційних ресурсів. У процесі трансформацій до соціально-орієнтованої ринкової економіки державна та регіональна політика повинні бути спрямовані на структурну перебудову промисловості та

впровадження інноваційної моделі економічного розвитку шляхом зміцнення інноваційного потенціалу регіонів та активізації регіональних інноваційних процесів.

Досвід розвинених країн показує, що структурна модернізація економіки постіндустріального суспільства та підвищення її конкурентоспроможності можливі лише за умов широкого впровадження інновацій, тобто активізації інноваційної діяльності на основі максимального використання інноваційного потенціалу регіонів. Цей потенціал є як основою, так і результатом ефективної інноваційної політики регіону.

Інноваційна політика може бути сформована на державному, регіональному, галузевому рівнях, а також на рівні окремих підприємств. Економічний розвиток країни безпосередньо пов'язаний з ефективною державною інноваційною політикою, яка передбачає визначення пріоритетів інноваційного розвитку, розробку нормативно-правової бази для взаємодії держави з інноваційно-активними суб'єктами підприємницької діяльності, застосування регулюючих методів для стимулювання інноваційної діяльності та створення відповідної інфраструктури.

Основними суб'єктами інноваційної політики на національному рівні є державна та регіональна влада, великі корпорації, насамперед транснаціональні, наукові центри та організації різних форм власності — державної, колективної, приватної та наддержавної.

Об'єктом інноваційної політики є не тільки окремі наукові й виробничі підприємства, але й системність та стабільність їх взаємозв'язків у процесі створення інновацій.

Основними елементами інноваційної політики є визначення концепції, стратегічних цілей, принципів та засобів їх реалізації.

В економічній науці існують різні підходи до ролі держави в інноваційних процесах. Перший підхід розглядає інновації як виключно ринковий процес, де держава встановлює лише загальні правові норми та слідкує за їх дотриманням, не втручаючись безпосередньо.

Другий підхід є протилежним: він стверджує, що ринок зацікавлений у поточних прибутках і не здатен вирішувати довгострокові інноваційні завдання. У цій концепції держава виступає головним інноватором, формулює стратегічні цілі, концентрує ресурси, фінансує інноваційну діяльність і контролює її результати. Основними інноваторами в цій моделі є вчені та підприємці, які ризикують власними коштами в надії на інноваційні надприбутки.

Держава бере на себе розробку стратегічних інноваційних напрямків, вибір пріоритетів, підтримку базових інновацій, що впливають на технологічний рівень і конкурентоспроможність економіки, а також інновації у неринкових секторах. Цей підхід випробуваний у багатьох розвинених країнах.

Інноваційний потенціал як концепція відображає розвиток регіональних інноваційних процесів і формувався через теоретичні та емпіричні дослідження, набуваючи розповсюдження з початку 1980-х років. Існує кілька підходів до його розуміння:

1. Перший підхід зосереджується на окремих аспектах інноваційного потенціалу, часто ототожнюючи його з науковим, інтелектуальним або творчим потенціалом. Цей підхід потребує корекції, враховуючи особливості інноваційних процесів;
2. Другий підхід, найпоширеніший, є ресурсним: інноваційний потенціал розглядається як сукупність ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність суб'єктів ринку. Хоча цей підхід дає можливість оцінити сильні та слабкі сторони розвитку, ресурси в різних умовах можуть використовуватися по-різному, тому він не є гарантом однакових економічних результатів;
3. Третій підхід пов'язаний з можливостями використання продуктивної сили ресурсів, тобто розглядає використані та невикористані (приховані) ресурси, що можуть бути задіяні для досягнення економічних цілей. Структурно інноваційний потенціал – це сукупність науково-технічних,

технологічних, інфраструктурних, фінансових та інших ресурсів, що забезпечують створення інновацій.

Четвертий підхід поєднує попередні концепції, розглядаючи інноваційний потенціал як здатність та готовність економічного суб'єкта до інноваційної діяльності. Під здатністю мається на увазі наявність і збалансованість структурних компонентів потенціалу, а під готовністю – достатній рівень розвитку для формування інноваційно-активної економіки. Цей підхід є найбільш обґрунтованим і дозволяє сформулювати методологічні основи для оцінки інноваційного потенціалу на регіональному рівні. Основні положення підходу такі:

1. Інноваційний потенціал структурно можна поділити на ресурсну компоненту, яка визначає можливості окремих ресурсів для інноваційної діяльності, та результативну компоненту, яка відображає рівень досягнутого інноваційного потенціалу;
2. Оцінка фактичного стану інноваційного потенціалу потребує системи показників, що відображають як ресурсну, так і результативну компоненти, дозволяючи визначити здатність регіону до інноваційної діяльності;
3. Необхідно розробити нормативну модель, яка окреслює параметри задовільного та незадовільного стану інноваційного потенціалу;
4. Порівняння фактичних та нормативних показників дозволяє визначити сильні та слабкі сторони інноваційного розвитку, що стане основою для заходів, спрямованих на підтримку позитивних і подолання негативних тенденцій.

Несприятлива зовнішньоекономічна ситуація значно стримувала економічне зростання та розвиток інновацій в Україні, впливаючи на експортно орієнтовані галузі реального сектору.

Аналіз економічної динаміки в Україні дозволяє виділити основні проблеми, які потребують невідкладних рішень:

- нераціональна структура виробництва;

- відсутність різноманітних організаційних форм виробництва, слабо розвинуті коопераційні зв'язки та обмежена спеціалізація малих підприємств;
- низька конкурентоспроможність продукції через зношене та морально застаріле обладнання, що спричиняє високу енерго- та ресурсомісткість;
- недостатньо розвинений науково-технічний потенціал, який заважає ефективно долати кризові явища в економіці.

Модернізація галузевої структури економіки регіонів має базуватися на оптимізації функціональної структури виробництва з пріоритетним розвитком високотехнологічних секторів, впровадженням науково-технічних інновацій, а також енерго- та ресурсозберігаючих технологій для створення конкурентоспроможної національної економіки.

У процесі формування нових засад регіональної політики та розробки сучасних механізмів впливу на регіональну економіку Рада регіонів акцентувала увагу на необхідності вдосконалення моделі стимулювання регіонального розвитку. Вона рекомендує перехід від традиційного централізованого фінансування базових економічних галузей до багаторівневої моделі, що стимулює економічне зростання одночасно на державному, регіональному та місцевому рівнях. Головними критеріями ефективності роботи органів влади вважаються зростання рівня зайнятості та доходів домогосподарств, створення нових робочих місць, підвищення економічної активності на місцевому рівні, поліпшення якості життя та зміцнення безпеки.

Проте реформування державного управління регіональним розвитком в Україні ускладнюється недосконалістю інституційно-правової бази. Законодавство досі не врегулювало поняття «регіон» і не визначило його співвідношення з конституційними термінами «область» та «адміністративно-територіальна одиниця». Відсутнє нормативне визначення правового статусу регіонів, механізмів представництва їхніх інтересів та статусу регіонального самоврядування, що обмежує реалізацію принципу субсидіарності.

Також розвиток державної регіональної політики гальмує недостатньо опрацьоване правове забезпечення інститутів, що підтримують регіональний розвиток, зокрема агентств регіонального розвитку. Законодавство не врегульовує особливості та сфери застосування інноваційних механізмів, таких як міжрегіональне співробітництво, формування регіональних і транскордонних кластерів, державно-приватне партнерство, залучення міжнародної технічної допомоги. Невирішеними залишаються питання диверсифікації регіональної економіки та завершення реформи місцевого самоврядування.

Для ефективного розвитку інноваційного потенціалу українських регіонів та активізації інноваційних процесів на регіональному рівні необхідно запровадити порядок оцінки інноваційного потенціалу, який може бути представлений у вигляді трьох послідовних етапів (табл. 1).

Таблиця 1 — Порядок оцінки інноваційного потенціалу регіону

Назва етапу	Завдання етапу
I. Опис нормативної моделі стану інноваційного потенціалу через систему кількісних і (або) якісних вимог до ресурсних і результативних характеристик потенціалу.	Визначення потенціалу показників та їх граничних характеристик, які використовуються для оцінки інноваційного потенціалу.
II. Оцінка фактичного стану інноваційного потенціалу (з врахуванням нормативної моделі).	Аналіз відхилень фактичних параметрів потенціалу від нормативних. Виділення сильних і слабких сторін потенціалу.
III. Характеристика можливих напрямків підсилення інноваційного потенціалу регіону (з врахуванням результатів проведеного аналізу).	Формування інноваційного профілю регіону, його зонування. Визначення напрямків реалізації інноваційних перетворень.

Реалізація цього алгоритму потребує розв'язання низки методологічних засад:

Формування показників. Ефективність підходу залежить від правильного вибору показників, які відображають ресурсну та результативну складові інноваційного процесу. Набір може включати як узагальнюючі показники, що потребують визначення граничних станів, так і допоміжні, які пояснюють виявлені тенденції інноваційного розвитку регіону. Система показників має забезпечити комплексне охоплення інноваційних процесів на всіх стадіях — «наука – інновації – виробництво і поширення». Вона повинна бути гнучкою,

аби враховувати всі зміни в інноваційній сфері регіону, а кількість показників обмеженою, узгодженою з можливостями регіональної статистики для зіставної оцінки інноваційного потенціалу.

Визначення граничних значень узагальнюючих показників. Граничні значення часто зосереджені на оцінці науково-технологічного сектору, але інноваційну складову економіки слід розглядати ширше.

Формування нормативної моделі стану інноваційного потенціалу. Це завдання полягає у визначенні системи нерівностей, що пов'язує узагальнюючі показники з їх граничними значеннями. Виділяються три рівні кризовості: нормальний, передкризовий та кризовий. Для кожного рівня встановлено граничні значення узагальнюючих показників інноваційного потенціалу. Багато дослідників вважають, що такі граничні значення повинні бути узгоджені на державному рівні та включені до урядових прогнозів, програм розвитку та бюджетів.

Аналіз результатів дослідження стану інноваційного потенціалу. На цьому етапі проводиться аналіз динаміки інноваційної сфери з метою визначення стримуючих чинників розвитку інноваційного потенціалу. Метод дозволяє агрегувати окремі показники і відображати їх графічно у вигляді координат на єдиній шкалі, що дозволяє порівняти фактичні дані узагальнюючих показників з їх граничними значеннями.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань державної інноваційної політики в Україні має стати подолання економічної кризи та забезпечення стійкого зростання шляхом стимулювання поширення нових технологій, виробництв і методів організації, що сприятимуть розвитку інноваційного потенціалу регіонів. Для цього необхідно створити відповідні правові, фінансові, матеріальні, кадрові та інформаційні умови. Ефективна реалізація державної інноваційної політики потребує застосування широкого арсеналу економічних інструментів, глибокого професійного аналізу та рішучих дій.

Оцінку інтегрального інноваційного потенціалу проведемо згідно методики запропонованої Н.Т. Рудь:

1. Функціональна декомпозиція інтегрального інноваційного індексу (на складові).

2. Введення гнучкої системи показників оцінки інноваційного індексу: вибір тільки тих показників, ріст яких стимулює ріст інноваційної активності системи регіону; абсолютні показники в натуральних або вартісних вимірах, відносні показники.

3. Використання нормування показників, в тому числі різної розмірності.

Нормування показників (відображення інформації про кожного із них на відрізок $[0; 1]$). Для нормування показників пропонуємо використати степеневу функцію:

$$Z = 2^{-a/b} \quad 1.1$$

Z — параметр після оцінки;

a — відповідний показник інноваційного процесу;

b — еталонне значення показника інноваційного процесу.

4. Динамічна модель – показник b в формулі (1) представляє значення показника в попередній (або базовий) період для визначення динаміки розвитку інноваційного індексу. Порівняльна модель – показник b вибираємо як середнє значення показника групи об'єктів (регіони). Основна мета – порівняння ступеня інноваційного розвитку економічної системи з іншими системами, позиціонування (визначення рейтингу) досліджуваного об'єкта.

5. Визначення показників інноваційного індикатора за кожною підсистемою економіки знань за формулою:

$$I_i = \sum_{j=1}^m \frac{Z_{ij}}{m} \quad 1.2$$

де Z_{ij} – j -й показник i -ої складової інноваційного індикатора, визначений відповідно третього етапу;

m – число показників у складі даної підсистеми інноваційного індексу.

6. Підсумковий інноваційний індекс регіону розраховується як середня оцінка всіх індикаторів:

$$SII = \frac{\sum_{i=1}^n I_i}{n} \quad 1.3$$

де n – кількість підсистем, що входять в SII .

7. Оцінка інноваційного потенціалу проводиться на основі інноваційного індексу:

$$I_n = 1 - SII \quad 1.4$$

Таким чином, усі показники входять в індекс з однаковими вагами. На основі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки щодо поточного стану інноваційного потенціалу та особливостей регіональних інноваційних процесів в Україні, зокрема інноваційний процес у регіонах розвивається за загальнодержавним сценарієм: наявний значний кадровий потенціал, поступово зростає освітній рівень працівників, але обладнання наукових установ та промислових підприємств залишається застарілим, а фінансове забезпечення інноваційної діяльності є низьким. В Україні існують три основні групи факторів, що перешкоджають використанню інноваційного потенціалу: недостатній розвиток ринкових механізмів, недоліки в створенні інноваційної інфраструктури та інституційної організації ринку, а також слабкість державної інноваційної політики; партнерські відносини між державою, науковою спільнотою та бізнесом поки не стали сталими і масштабними, що призводить до недостатнього фінансування наукових досліджень з боку бізнесу та недовикористання регіонального інноваційного потенціалу; низка показників вказує на потенційну спроможність регіонів до інноваційного розвитку, але створювана регіональна інноваційна інфраструктура поки що не призвела до значних результатів. Інноваційний потенціал регіонів України перебуває в зоні передкризового стану, хоча спостерігається позитивна динаміка його розвитку; посилення інноваційного потенціалу регіонів можливе шляхом активізації ресурсних можливостей, насамперед фінансових, які визначають розвиток усіх інших складових, а також підвищення результативних показників інноваційного розвитку в галузевому та територіальному аспектах.

1.3 Вплив інноваційної інфраструктури на розвиток інноваційного потенціалу регіонів України

Серед інструментів державного стимулювання розвитку інноваційного потенціалу регіонів можна виокремити такі заходи, як розробка програм підтримки для регіонів із низьким рівнем використання інноваційного потенціалу; створення чітких механізмів для формування, розгляду, затвердження, фінансування та моніторингу реалізації цих програм; надання фінансової підтримки у вигляді прямих державних інвестицій у реальні проекти та бюджетних трансфертів; запровадження спеціальних умов для інноваційної діяльності підприємств, що реалізують проекти у пріоритетних галузях регіону; підвищення кваліфікації та перепідготовка наукових кадрів тощо.

Основні завдання держави в цьому напрямку включають стимулювання ефективного використання регіональних ресурсів — кадрових, науково-дослідних, матеріально-технічних, ринкових, інформаційних та фінансових; створення сприятливих економічних, правових та інституційних умов для прискореного формування й ефективної діяльності нових підприємств. Основним стимулюючим фактором тут може стати цільове фінансування інноваційних проектів. Застосування цих інструментів дозволить регіонам із низьким інноваційним потенціалом подолати економічні труднощі, стабілізувати інноваційну діяльність, реалізувати наявні можливості, забезпечити розвиток "точок" економічного зростання та створити інноваційні переваги й підвищити інноваційний потенціал регіону в цілому.

Підсумовуючи основні економічні процеси в Україні за останнє десятиліття, можна зазначити, що на державному та регіональному рівнях зросло усвідомлення потреби в інноваційному підході до розвитку економіки. Однак все ще бракує достатньої уваги до формування та розвитку інноваційної інфраструктури на регіональному рівні.

Основні недоліки сучасної інноваційної інфраструктури регіонів включають:

- безсистемність і непослідовність у створенні регіональної інноваційної інфраструктури;
- недостатню нормативно-правову базу для розвитку інноваційної інфраструктури;
- брак державної та регіональної підтримки для створення інноваційних інститутів;
- низький рівень фінансування всіх елементів інноваційної інфраструктури регіону;
- відсутність постійної, доступної та систематизованої інформації щодо новітніх технологічних розробок у регіонах країни.

Для подолання цих проблем важливо вдосконалити процес формування інноваційної інфраструктури регіонів, забезпечуючи рівні можливості для їх розвитку, з урахуванням потреб та потенціалу кожного. Це передбачає створення регіональної інноваційної інфраструктури та визначення ключових елементів, що сприяють розвитку інноваційного потенціалу.

На регіональному рівні вкрай важливою є активна участь місцевих органів влади у створенні та підтримці інноваційних інститутів. Діяльність цих органів має бути спрямована на побудову інституційних основ для зміцнення інноваційного потенціалу регіону.

Під інноваційною інфраструктурою регіону слід розуміти сукупність інноваційних інститутів і мереж, які взаємодіють і підтримують усі етапи інноваційного процесу, сприяючи зростанню інноваційного потенціалу регіону. Для постійного вдосконалення інноваційної інфраструктури необхідно інвестувати в її розвиток, а також створювати нові елементи. Джерелом фінансування можуть бути комерційні організації, державні структури та громадські інституції, кожна з яких має свої мотиви для цього. Мотиви фінансування інноваційної інфраструктури включають низку внутрішніх та зовнішніх чинників, спрямованих на досягнення максимального економічного, соціального чи політичного ефекту завдяки оптимізації інноваційної інфраструктури регіону.

Основні елементи розвитку регіональної інноваційної інфраструктури, що сприяють формуванню конкурентних переваг регіону та зростанню його інноваційного потенціалу, включають:

- виробничо-технологічні структури (технопарки, наукові парки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні та інжинірингові компанії, а також підприємства, що займаються імпортозаміщенням);
- юридичні (податкові) консультанти;
- організації для підготовки та перепідготовки кадрів у сфері технологічного менеджменту (формування нової категорії фахівців для комерціалізації результатів НДДКР);
- фінансові установи (державні та приватні бюджети, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектору, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на інноваційну діяльність);
- аналітичні центри інноваційного ринку, регіональні центри інноваційного розвитку, віртуальні біржі;
- кластери.

Забезпечення реалізації таких елементів сприяє досягненню ключових завдань державних і комерційних структур.

Для державних органів влади:

- розвиток інноваційної інфраструктури регіону стимулює зростання кількості малих та середніх підприємств, що збільшує їх вклад у регіональний ВВП, сприяє поширенню інновацій і підвищенню інноваційного потенціалу регіонів;
- застосування сучасних інноваційних підходів у регіональній економіці посилює міжрегіональну конкуренцію, сприяючи розвитку інноваційної економіки та підвищенню конкурентоспроможності;
- розбудова мережі інноваційної інфраструктури стимулює розвиток первинного ринку праці через створення нових робочих місць для висококваліфікованих фахівців;

- формування сприятливої інвестиційної політики залучає інвесторів для підтримки інноваційного виробництва та інфраструктури регіону.

Для комерційних структур:

- ефективне розташування об'єктів інноваційної інфраструктури спрощує реалізацію власних інноваційних проектів у регіонах;
- залучення креативних фахівців підвищує якість і цінність розроблюваних інновацій;
- впровадження нових технологій сприяє зниженню витрат на виробництво високотехнологічної продукції;
- впровадження інноваційних проектів задля вирішення актуальних потреб регіону дозволяє отримати додаткові субсидії на інноваційну діяльність;
- на основі реалізації науково-дослідних проектів підвищується результативність наукових досягнень і збільшується прибутковість бізнесу;
- реалізація інноваційних науково-дослідних розробок, нагально необхідних для регіону, сприяє отриманню податкових пільг;
- за рахунок використання потужного кадрового та матеріально-технічного потенціалу приватні підприємства можуть отримати часткове державне фінансування;
- комерційні структури, що забезпечують значний кадровий, фінансовий та ринковий потенціал, можуть скористатися кредитними, податковими, амортизаційними та митними пільгами;
- розробка регіональних інноваційних проектів, що зменшують екологічний вплив, підтримується додатковим фінансуванням для екологічно чистих виробництв.

Для громадських організацій:

- громадський контроль за інноваційними процесами в регіоні забезпечується створенням інформаційних інститутів, що використовують відповідне програмне забезпечення;

- підвищення соціального захисту та покращення якості життя досягається ефективною інноваційною політикою в організації соціальної інфраструктури, що сприяє інноваційному розвитку регіону;
- удосконалення природокористування відбувається за рахунок використання інновацій та сучасних технологій, а також ефективного залучення результатів НДДКР та фінансових ресурсів;
- ініціювання інноваційних проєктів приносить громадським організаціям моральне заохочення та суспільне визнання.

Отже, мотиви фінансування інноваційної інфраструктури є різноманітними й потребують врахування при розробці програм інноваційного розвитку регіону. Узгодження інтересів учасників є важливою умовою успішного формування й розвитку інноваційної інфраструктури регіону.

Принципи формування та розвитку інноваційної інфраструктури в регіоні включають:

- відповідність рівню розвитку регіону та реальним потребам;
- раціональне розміщення інфраструктури;
- зосередження на критичних питаннях інноваційної діяльності;
- забезпечення доступності послуг для підприємців (територіальної, інформаційної, цінової);
- залучення державних та приватних ресурсів.

Ці принципи спрямовані на покращення фінансового забезпечення об'єктів інноваційної інфраструктури, що сприятиме зростанню рівня життя, розвитку інноваційного підприємництва, створенню робочих місць, розширенню асортименту інноваційних продуктів і послуг.

Основні заходи для становлення регіональних інноваційних інститутів включають:

- створення пільгових умов кредитування для інноваційних інститутів та економічних суб'єктів регіону і звільнення від оподаткування прибутків банків, які фінансують інноваційні проєкти;

- заснування інноваційних інститутів (кредитно-гарантійних організацій, інноваційних фондів і банків) із залученням місцевої влади, особливо у випадках відсутності таких інститутів у регіоні;
- розвиток регіональних інформаційних агентств, які забезпечуватимуть збір, аналіз і публікацію даних про підприємства регіону, а також формуватимуть рейтингові оцінки інноваційної привабливості;
- підтримка інтеграції наукових та освітніх установ, формування «академічного інноваційного поясу» навколо НАНУ та її регіональних центрів для активного впровадження наукових розробок;
- внесення змін до законодавства для підтримки інноваційної та інвестиційної діяльності, прийняття законів щодо інноваційних ринків, трансферу технологій, розвитку венчурного капіталу, інтелектуальної власності та технопарків.

Розвиток інноваційної інфраструктури в регіоні потребує постійного вдосконалення підходів та інструментів відповідно до динамічних змін на ринку інновацій.

Етапи формування регіональної політики для розвитку інноваційного потенціалу:

- визначення мети формування політики. Перший етап полягає у формулюванні цілей державної регіональної політики, спрямованої на нарощення інноваційного потенціалу. Основна мета – досягнення збалансованого інноваційного розвитку всіх регіонів України, створення умов для зміцнення інноваційного потенціалу та стимулювання активних інноваційних процесів.
- створення умов для нарощення інноваційного потенціалу. Це передбачає вжиття заходів політичного, правового, соціального та фінансового характеру, організованих державними органами влади. Зокрема, ці заходи спрямовані на:
- зменшення диспропорцій у розвитку регіонів;

- розробку диференційованих підходів для підтримки інноваційної діяльності з урахуванням специфіки кожного регіону;
 - стимулювання розвитку територій із низькою спроможністю до саморозвитку;
 - створення умов для розвитку потенційних «точок зростання», які мають стратегічне значення для країни.
1. Взаємоузгодженість державних і регіональних заходів. Формування політики має враховувати потреби кожного регіону, при цьому узгоджуючись із загальнодержавними цілями та стратегіями.
 2. Формування кінцевої мети розвитку території. Цей етап передбачає розробку регіональної політики, що враховує унікальні особливості кожного регіону. Основна мета політики – розвиток інноваційного потенціалу та використання внутрішніх ресурсів для його зростання.
 3. Визначення пріоритетних цілей і стратегій. Для досягнення поставлених цілей важливо провести аналіз динаміки інноваційного розвитку регіонів та сформуванню систему кількісних і якісних характеристик розвитку, що допоможе скоротити міжрегіональні диспропорції й оптимально використати ресурси.
 4. «Дерево цілей». Побудова «дерева цілей» має ґрунтуватися на критеріях ефективного використання інноваційного потенціалу в кожному регіоні. Цілі поділяються на три рівні:
 - Перший рівень – визначення загальних цілей регіональної політики інноваційного розвитку.
 - Другий рівень – встановлення основних умов розвитку інноваційного потенціалу.
 - Третій рівень – підтримка, розвиток і нарощення інноваційних ресурсів.
 5. Механізми стимулювання інноваційної діяльності. Серед інструментів регіональної політики можна виділити: пільгове кредитування, підтримка регіональних наукових парків, цільове фінансування, а також залучення малого і середнього бізнесу до інноваційної діяльності.

6. Розвиток інноваційної інфраструктури. Для цього важливо розширити мережу науково-дослідних установ, посилити банківське кредитування інновацій та залучати ресурси до наукоємних галузей.

Таким чином, завдяки вибору пріоритетних цілей і інструментів для формування регіональної політики, кожен регіон зможе стабілізуватися й активізувати свій інноваційний розвиток.

Для регіонів із різним рівнем можливостей реалізації інноваційного потенціалу та високим ступенем його використання пріоритетним напрямом регіональної політики є підтримка наявного рівня інноваційного розвитку та вдосконалення механізмів його використання на перспективу. Це можливо завдяки захопленню конкурентної позиції шляхом впровадження новітніх технологій для ефективного використання інноваційних ресурсів і надання інноваційних послуг. Досягнення цієї мети сприятиме висока компетентність та мобільність наукових кадрів, створення сприятливих умов для науково-дослідної діяльності, розбудова матеріально-технічної бази, розробка винаходів світового рівня, прискорене впровадження інноваційних результатів у виробництво, посилення взаємодії науки з виробництвом, забезпечення доступу до глобальних інформаційних мереж, підтримка фінансової самостійності та інноваційної безпеки регіону. Такий підхід до регіональної політики забезпечить підтримку високого рівня інноваційного потенціалу та створення нових можливостей для його подальшого зростання, сприяючи диверсифікованому й стабільному розвитку економіки регіону, розширенню відтворювальних процесів та посиленню ролі фінансово-кредитних механізмів.

Ця політика спрямована на формування інноваційної моделі розвитку, що базується на розбудові економіки знань, які використовуються для підвищення валового регіонального продукту й, таким чином, зміцнення інноваційного потенціалу регіонів. Важливу роль у цьому відіграє розбудова інноваційної інфраструктури, зокрема підтримка малого інноваційного бізнесу, шляхом стимулювання діючих і створення нових форм організації науково-дослідних і

виробничих циклів: бізнес-центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів, венчурних компаній і технопарків на базі провідних освітніх закладів.

Висновки до розділу 1

Інноваційний потенціал регіону є комплексною характеристикою, яка відображає здатність регіону до створення, впровадження та поширення новітніх технологій і рішень, необхідних для сталого соціально-економічного розвитку. Він включає ресурсні, інтелектуальні, організаційні та інфраструктурні складові, що забезпечують формування та реалізацію інноваційних процесів. Сутність інноваційного потенціалу визначається рівнем розвитку науково-технічної бази, якістю людського капіталу, наявністю фінансових ресурсів, інноваційної інфраструктури та інституцій, які сприяють активній інноваційній діяльності. Регіон з високим інноваційним потенціалом має більшу конкурентну перевагу та здатен ефективніше адаптуватися до викликів глобальної економіки, створюючи нові можливості для зростання та підвищення добробуту населення.

Інноваційний потенціал регіону є ключовим фактором, що визначає його конкурентоспроможність та спроможність до економічного зростання в умовах сучасного ринку. Особливості розвитку регіонального інноваційного процесу залежать від рівня розвитку інфраструктури, кадрових ресурсів, фінансової підтримки та інституційних умов, які сприяють інноваційному середовищу. Успішна реалізація інноваційного потенціалу регіону передбачає інтеграцію науково-дослідних, освітніх, виробничих та управлінських елементів, що створює умови для розробки та впровадження нових технологій. Крім того, для сталого інноваційного розвитку важливими є злагоджена співпраця між бізнесом, наукою та владою, а також активна підтримка інноваційного підприємництва, що дозволяє регіонам гнучко реагувати на сучасні виклики та використовувати свої унікальні можливості для підвищення якості життя та економічного добробуту.

Інноваційна інфраструктура відіграє вирішальну роль у розвитку інноваційного потенціалу регіонів України, створюючи базу для генерації, підтримки та комерціалізації інновацій. Її наявність і якість визначають, наскільки ефективно регіони можуть залучати інвестиції, розвивати науково-дослідні проєкти та підтримувати підприємницьку діяльність, орієнтовану на технологічний розвиток. Інноваційні кластери, технопарки, бізнес-інкубатори та науково-дослідні установи сприяють інтеграції науки, бізнесу та влади, що є основою для створення і впровадження новітніх технологій. Розвинена інноваційна інфраструктура забезпечує рівновагу між інтелектуальними ресурсами та економічними можливостями регіону, посилює його економічну стійкість і конкурентоспроможність. Для України, з урахуванням її регіональних особливостей, розвиток інноваційної інфраструктури має стати пріоритетом, адже це дозволить ефективніше використовувати місцеві ресурси, стимулювати інноваційне підприємництво та сприяти збалансованому економічному зростанню країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

2.1 Особливості функціонування Івано-Франківської області та аналіз основних соціально-економічних показників її діяльності

Івано-Франківська область розташована на заході України в передгірній та гірській частинах Українських Карпат. На півдні область межує з Румунією, а з інших сторін – з Львівською, Тернопільською, Чернівецькою та Закарпатською областями. Південна частина Івано-Франківщини охоплює хребти Карпат, що є частиною міжнародного гірського масиву, і поступово переходить у горбисту рівнину Передкарпаття, яка знижується в напрямку долин річок Дністер та Прут.

Регіональні рівнини переважно складаються з піску, глини, гіпсу, вапняку і пісковика, а самі Карпати — з пісковиків та глинистих сланців. Крім того, область багата на природні ресурси, такі як нафта, природний газ, вугілля та кухонна сіль, які залягають на різних глибинах.

Клімат Івано-Франківської області є помірно континентальним. На рівнинах зима м'яка, а літо тепле, середні температури січня коливаються від -4 до -6°C, липня – від +18 до +19°C. У гірській місцевості клімат прохолодніший, з річними опадами: 600-800 мм у Передкарпатті та до 1400 мм у Карпатах. Велика кількість опадів влітку може спричинити паводки.

Івано-Франківщина перетинається густою сіткою річок, які належать до басейнів Дністра і Пруту. Основні річки області – Дністер, Прут і Черемош, що беруть свій початок на її території.

Ґрунти Передкарпаття здебільшого дерново-підзолисті та багаті на вологу, особливо у річкових долинах і низинах. У Карпатах тип ґрунтів змінюється з висотою: до 1550 м переважають бурі гірсько-лісові ґрунти, а вище – гірсько-лучні, збагачені перегноєм.

Івано-Франківська область належить до регіонів України з найменшою часткою міського населення. У межах області розташовано 15 міст, де

проживає близько 500 тисяч осіб. Лише Івано-Франківськ вважається великим містом, тоді як Калуш і Коломия належать до середніх, а решта 12 міст – до малих. Обласний центр – Івано-Франківськ (колишній Станіслав) – демонструє стабільне зростання населення.

У 1959 році тут проживало 67 тисяч осіб, а до 2000 року чисельність зросла до 237 тисяч. Основний приріст населення обласного центру відбувався завдяки припливу мешканців з сільських районів, які отримували роботу та житло в місті. За чисельністю населення Івано-Франківська область посідає п'ятнадцяте місце серед регіонів України. Станом на 1 січня 2000 року в області проживало 1 мільйон 457 тисяч осіб, що становило 1/35 частину загального населення країни.

Для аналізу соціально-економічного розвитку області були обрані показники середньомісячної заробітної плати штатного працівника, обсяг реалізованої промислової продукції, експорт та імпорт товарів, а також оборот роздрібною торгівлі.

Таблиця 2.1 – Показники соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області [11].

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн	7480	8745	9788	11807	11827
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн	65011,4	61408,7	54364,7	85878,9	10080,5
Експорт товарів, млн. дол. США	819,8	842,0	687,1	1056,7	69,0
Імпорт товарів, млн. дол. США	761,8	760,6	572,6	871,2	23,6
Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн	21922,1	25789,2	27348,9	32917,8	3328,6

Таблиця 2.2 — Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області

Роки	Фактичне значення	Абсолютне відхилення		Темпи росту, %		Темпи приросту, %	
		Баз.	Ланц.	Баз.	Ланц.	Баз.	Ланц.
1	2	3	4	5	6	7	8
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн							
2019	7480			100		100	
2020	8745	1265	1265	116,91	116,91	16,91	16,91
2021	9788	2308	1043	130,86	111,93	30,86	11,93
2022	11807	4327	2019	157,85	120,63	57,85	20,63
2023	11827	4347	20	158,11	100,17	58,11	0,17
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн							
2019	65011,4			100,00		100,00	
2020	61408,7	-3602,7	-3602,7	94,46	94,46	-5,54	-5,54
2021	54364,7	-10646,7	-7044	83,62	88,53	-16,38	-11,47
2022	85878,9	20867,5	31514,2	132,10	157,97	32,10	57,97
2023	10080,5	-54930,9	-75798	15,51	11,74	-84,49	-88,26
Експорт товарів, млн. дол. США							
2019	819,8			100,00		100,00	
2020	842,0	22,2	22,2	102,71	102,71	2,71	2,71
2021	687,1	-132,7	-154,9	83,81	81,60	-16,19	-18,40
2022	1056,7	236,9	369,6	128,90	153,79	28,90	53,79
2023	69	-750,8	-987,7	8,42	6,53	-91,58	-93,47
Імпорт товарів, млн. дол. США							
2019	761,8			100,00		100,00	
2020	760,6	-1,2	-1,2	99,84	99,84	-0,16	-0,16
2021	572,6	-189,2	-188	75,16	75,28	-24,84	-24,72
2022	871,2	109,4	298,6	114,36	152,15	14,36	52,15
2023	23,6	-738,2	-847,6	3,10	2,71	-96,90	-97,29
Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн							
2019	21922,1			100,00		100,00	
2020	25789,2	3867,1	3867,1	117,64	117,64	17,64	17,64
2021	27348,9	5426,8	1559,7	124,75	106,05	24,75	6,05
2022	32917,8	10995,7	5568,9	150,16	120,36	50,16	20,36
2023	3328,6	-18593,5	-29589	15,18	10,11	-84,82	-89,89

Дані таблиці 2.2 свідчать, про зростання заробітної плати одного штатного працівника, що є позитивною тенденцією для регіону. Незважаючи на повномасштабне вторгнення можемо спостерігати, що зростання заробітної плати у 2023 р. порівняно з 2022 р., хоча в абсолютному відношенні дане зростання було найменшим і склало всього 0,17%. В Україні спостерігається зростання заробітної плати, яке триває навіть на тлі високого рівня інфляції. Така динаміка пояснюється кількома факторами. По-перше, попит на кваліфіковану робочу силу на внутрішньому ринку зростає, що спонукає роботодавців підвищувати заробітну плату, щоб утримати працівників. По-друге, деякі галузі економіки демонструють стійкий розвиток, що дозволяє бізнесу підвищувати доходи працівників, навіть враховуючи інфляційний тиск.

Інфляція, яка впливає на купівельну спроможність населення, змушує державу і приватний сектор частково компенсувати зростання цін через поступове збільшення зарплат. Крім того, зростання заробітних плат може бути пов'язане з адаптацією до європейських стандартів оплати праці, що також має стимулювати економічну активність.

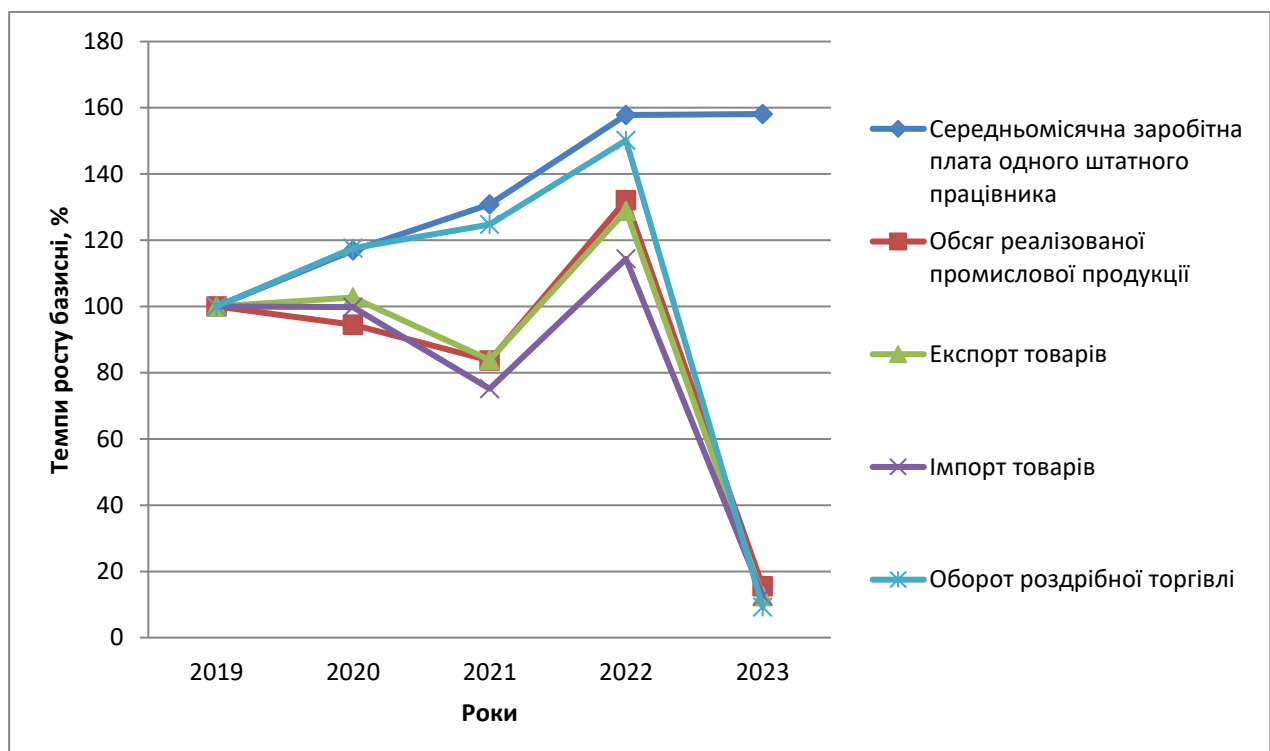

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області

Однак, варто зауважити, що реальне підвищення доходів населення залежить від темпів зростання зарплат порівняно з рівнем інфляції: якщо темпи підвищення заробітної плати перевищують інфляцію, тоді доходи населення фактично збільшуються.

Обсяг реалізованої промислової продукції в Івано-Франківському регіоні демонстрував тенденцію до зниження, що може бути спричинено кількома факторами. Перш за все, певні галузі промисловості регіону, зокрема енергетика, хімічна і деревообробна промисловість, можуть відчувати нестабільність попиту або обмеження в сировинній базі, що знижує обсяг виробництва. Також на скорочення обсягу реалізації продукції могли вплинути економічні чинники загальнодержавного масштабу, такі як інфляційний тиск, нестабільна економічна ситуація та зниження інвестиційної активності, що позначилося на продуктивності і конкурентоспроможності місцевих підприємств.

Крім того, деякі виробництва могли зіштовхнутися з обмеженням експортних можливостей, що послабило зовнішній попит. Зменшення обсягу реалізованої продукції також може відображати потребу регіону в модернізації виробничих потужностей та адаптації до сучасних технологій, які б допомогли підвищити ефективність виробництва й стимулювати стабільний попит на продукцію місцевих підприємств.

Протягом 2023 р. в Івано-Франківській області спостерігалось зниження обсягів експорту та імпорту. Це скорочення відображає загальні тенденції в регіональній економіці, на які вплинули як глобальні економічні обставини, так і внутрішні виклики, включно з підвищенням інфляції, нестабільністю валютного ринку, змінами в логістиці та попиті. Зменшення експорту могло вплинути на прибутки місцевих підприємств, що виробляють товари на зовнішні ринки, тоді як скорочення імпорту відобразилося на обсягах ввезення сировини та матеріалів, необхідних для промислових процесів.

У 2023 році в Івано-Франківській області відбулося зниження обсягу роздрібного товарообороту. Це зменшення свідчить про зниження купівельної

спроможності населення, що може бути наслідком інфляції, зростання цін на основні товари та зниження реальних доходів. Крім того, економічна невизначеність, зміна пріоритетів споживання, а також обмежений доступ до деяких товарів могли також негативно вплинути на показники роздрібно́ї торгівлі в регіоні.

Протягом останнього періоду в Івано-Франківському регіоні спостерігалось зниження ключових соціально-економічних показників. Це включає спад обсягів промислового виробництва, скорочення експорту та імпорту, а також зменшення обороту роздрібно́ї торгівлі. Основними чинниками такої тенденції є економічна нестабільність, зростання витрат на енергоносії, зниження купівельної спроможності населення через інфляційні процеси, а також зменшення інвестиційної активності.

Ситуація із зайнятістю також зазнала змін: зниження рівня зайнятості та збільшення кількості осіб, що потребують соціальної допомоги, свідчать про ускладнення умов для ведення бізнесу та зайнятості в регіоні. Ці фактори вказують на необхідність розробки дієвих регіональних програм, спрямованих на підтримку економічного зростання, стимулювання експорту та активізацію роздрібного ринку.

2.2 Аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону

Івано-Франківський регіон має значний потенціал для інноваційного розвитку, який є важливою складовою економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності області на внутрішньому і зовнішньому ринках. У сучасних умовах, коли світова економіка швидко змінюється під впливом новітніх технологій та знань, рівень розвитку інноваційної діяльності стає ключовим фактором стабільності регіональної економіки.

Оцінка інноваційного потенціалу Івано-Франківщини передбачає аналіз таких важливих показників, як кількість підприємств, що впроваджують новітні розробки, рівень інвестицій у наукові дослідження і дослідно-конструкторські роботи, а також ефективність інноваційної інфраструктури. Значення інноваційного потенціалу для регіону важко переоцінити, адже він визначає можливість адаптації до сучасних вимог ринку, стимулює залучення інвестицій та сприяє підвищенню якості життя населення. Аналіз інноваційних показників дає змогу визначити сильні та слабкі сторони регіону, що дозволяє сформулювати стратегію для зміцнення позицій на ринку та сприяння сталому розвитку.

Для аналізу показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону було обрано показники які характеризують наукові дослідження та розробки, внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень і розробок, інноваційна активність підприємств та інфраструктура, яка впливає на розвиток інноваційного потенціалу регіону

Таблиця 2.3 — Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу за 2019-2023 роки

Роки	Кількість працівників в, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок - усього, осіб	У тому числі					
		дослідники		техніки		допоміжний персонал	
		осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок
2019	600	492	82,0	33	5,5	75	12,5
2020	483	395	81,8	28	5,8	60	12,4
2021	458	390	85,2	21	4,6	47	10,2
2022	376	319	84,8	12	3,2	45	12
2023	324	262	80,9	15	4,6	47	14,5

Аналізуючи кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу протягом 2019-2023 рр.

можемо зробити висновок про скорочення їх чисельності загалом, найбільше зменшення відбулося серед дослідників протягом 2022-2023 рр. і склало — 319 осіб та 262 особи відповідно. Спостерігаємо незначне зростання кількості техніків на — 2 особи та допоміжного персоналу на 3 особи в 2023 р. порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 2.4 — Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь, за 2019-2023 роки

Роки	Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок - усього, осіб	З них мають науковий ступінь			
		доктора наук		доктора філософії (кандидата наук)	
		осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок	осіб	у % до загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок
2019	600	59	9,8	132	22
2020	483	69	14,3	144	29,8
2021	458	68	14,8	137	29,9
2022	376	60	16,0	112	29,8
2023	324	54	16,7	98	30,2

Аналізуючи кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь, за 2019-2023 роки також можемо відмітити скорочення їх чисельності серед докторів наук та докторів філософії.

Також протягом 2022-2023 рр. скорочуються витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, скорочення витрат відбулося за всіма видами робіт фундаментальні наукові дослідження, прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки.

Аналіз внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування мав тенденцію до зниження у 2023 р. відносно попереднього 2022 р.

Таблиця 2.5 — Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт

Роки	Витрати на наукові дослідження і розробки – усього, тис. грн.	У тому числі на					
		фундаментальні наукові дослідження		прикладні наукові дослідження		науково-технічні (експериментальні) розробки	
		тис.грн	у % до загального обсягу витрат на наукові дослідження і розробки	тис.грн	у % до загального обсягу витрат на наукові дослідження і розробки	тис.грн	у % до загального обсягу витрат на наукові дослідження і розробки
2019	47914,5	4417,5	9,2	34189,8	71,4	9307,2	19,4
2020	42107,7	10891,6	25,9	21262,4	50,5	9953,7	23,6
2021	50990,2	12623,4	24,8	32477,5	63,7	5889,3	46,7
2022	58583,6	20361,9	34,8	35054,9	59,9	3166,8	15,6
2023	39571,6	9865,7	24,9	26698,6	67,5	3007,3	30,5

Таблиця 2.6 — Внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування

Внутрішні джерела фінансування інновацій	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, тис. грн	18421,37	22358,38	30856,32	52705,95	46318,47
у тому числі за рахунок:					
- коштів місцевого бюджету	101,64	68,75	105,38	3194,18	0
- державного бюджету	15073,19	15540,91	21647,34	24995,96	31669,55
- власних коштів	567,38	689,7	1136,08	14300,66	6222,92
- коштів організацій державного сектору	99	573,65	527,89	1188,66	1090,87

- коштів організацій підприємницького сектору	1445,62	5485,37	7439,63	9026,49	7335,13
- коштів організацій сектору вищої освіти	-	-	-	-	-
- коштів приватних некомерційних організацій	-	-	-	-	-
- коштів іноземних джерел	1032,4	-	-	-	-
- коштів інших джерел	-	-	-	-	-

Таблиця 2.7 — Склад і структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування

Внутрішні джерела фінансування інновацій	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, у тому числі за рахунок, тис. грн	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
- коштів місцевого бюджету	0,54	0,33	0,35	7,06	0,00
- державного бюджету	82,82	67,51	71,16	48,43	58,37
- власних коштів	2,08	2,08	2,68	23,13	14,44
- коштів організацій державного сектору	0,53	2,47	1,81	2,2	2,4
- коштів організацій підприємницького сектору	7,65	23,83	23,55	18,12	16,78
- коштів організацій сектору вищої освіти	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- коштів приватних некомерційних організацій	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- коштів іноземних джерел	5,12	0,00	0,00	0,00	0,00
- коштів інших джерел	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Найнижче значення показника припадає на період всесвітньої пандемії у 2019 р. — 16746,7 тис. грн., далі відбулося поступове збільшення показника до 2022 р, проте вже у наступному році він знизився. До основних причин такої зміни можемо віднести нестабільну ситуацію внаслідок військового конфлікту.

Аналіз структури внутрішніх інвестицій у наукові дослідження та розробки за джерелами фінансування свідчить, що протягом 2019–2023 років найбільшу частку становили кошти державного бюджету та підприємницького сектору. Зокрема, частка інвестицій із державного бюджету коливалася від 68,37% до 81,82%, тоді як внесок підприємницького сектору становив від 7,85%

до 15,84%. Частка інвестицій із місцевих бюджетів та організацій державного сектору залишалася незначною — у межах 1–7%. Власні кошти забезпечували від 3,08% до 13,44% інвестицій, тоді як інші джерела фінансування мали вкрай низький рівень.

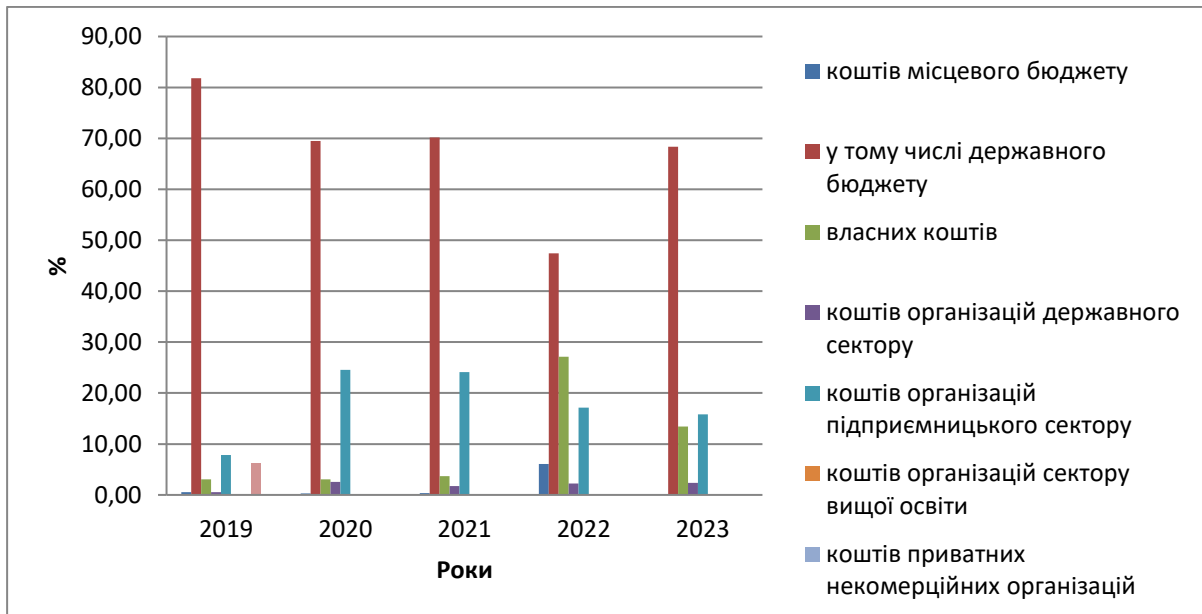

Рисунок 2.2 — Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування

Зниження динаміки внутрішніх інвестицій у наукові дослідження та розробки за джерелами фінансування є поширеною проблемою. Невеликі збільшення фінансування з державного бюджету, як правило, зводяться нанівець через інфляційні процеси та не забезпечують покриття всіх витрат, необхідних для проведення науково-дослідних робіт. Крім того, у 2022–2023 роках усі регіони зіткнулися зі складними кризовими викликами, пов’язаними з пандемією, що вимагало перерозподілу бюджетних коштів.

Таблиця 2.8 — Загальний обсяг інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності

Інвестиції за напрямками інноваційної діяльності	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
всього, тис. грн.	101407,9	88514,25	147611,4	160768,3	253743,4
у тому числі за рахунок:					
- внутрішні НДР	5378,78	4613,62	751,19	5090,8	к

- зовнішні НДР	-	520,0	-	к	к
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	92488,55	69837,13	143424,8	155540,7	252889,2
- придбання інших зовнішніх знань	792,11	708,62	-	к	-
- інші	2748,46	12804,88	3435,41	41,91	к

Аналізуючи структуру загального обсягу інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності у 2019–2023 роках, слід зазначити значне зростання частки інвестицій, спрямованих на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. У 2019 році цей показник становив 91,2%, а до 2023 року зріс до 99,66%.

Таблиця 2.9 — Структура обсягу інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності

Інвестиції за напрямками інноваційної діяльності	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, у тому числі за рахунок, тис. грн	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
- внутрішні НДР	6,30	4,21	0,41	2,17	0,24
- зовнішні НДР	0,00	0,62	0,00	0,06	0,00
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	97,20	76,90	95,16	95,75	98,66
- придбання інших зовнішніх знань	0,78	0,80	0,00	0,00	0,00
- інші	2,61	12,37	2,31	0,03	0,00

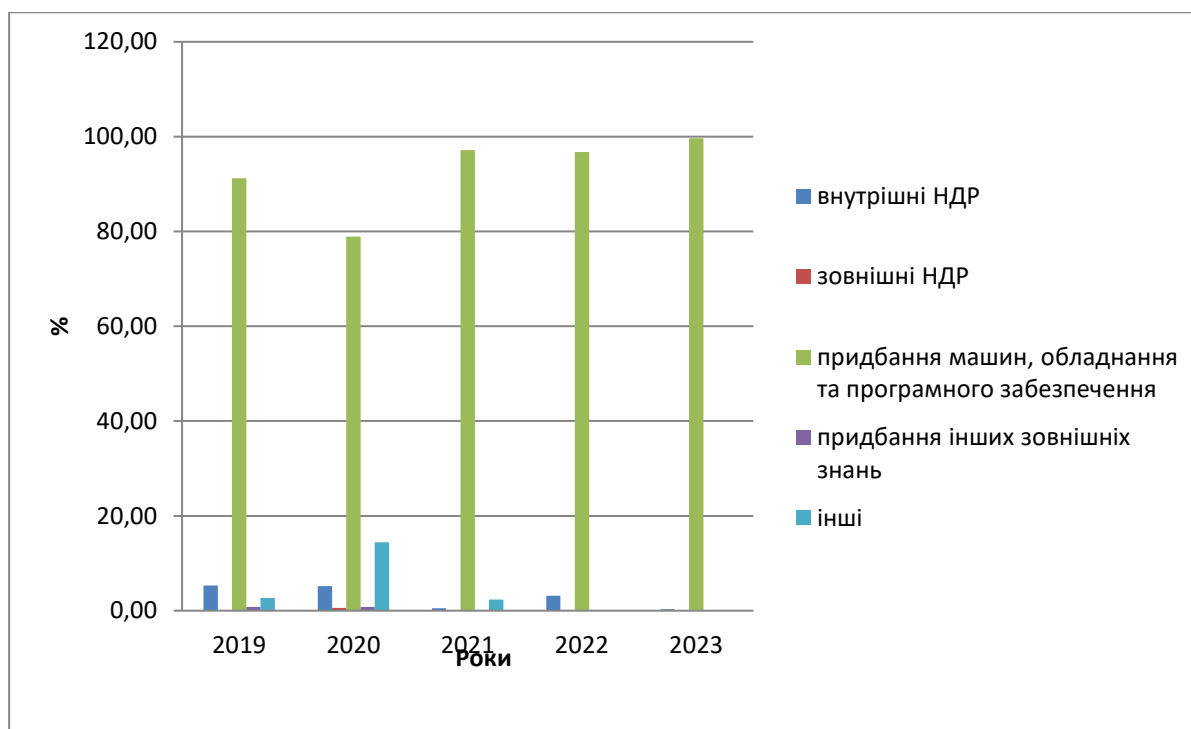

Рисунок 2.3 — Структура обсягу інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності

Частка інших витрат протягом досліджуваного періоду демонструвала тенденцію до зниження. Зокрема, витрати на внутрішні науково-дослідні роботи у 2023 році скоротилися на 4,96% порівняно з базовим 2019 роком. Зовнішні витрати спостерігалися лише у 2020 та 2022 роках, становлячи відповідно 0,62% та 0,06%. Інші витрати мали нерівномірну динаміку: у 2020 році їх частка зросла до 14,47%, однак у наступні роки вона значно знизилася.

Для всебічного аналізу інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону було проаналізовано внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень видами робіт. Так, зокрема аналіз структури внутрішніх інвестицій, спрямованих на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, виявляє певні тенденції у їх розподілі. Протягом досліджуваного періоду відзначається домінування інвестицій, спрямованих на прикладні дослідження, що пов'язано з практичною орієнтацією більшості наукових розробок.

Інвестиції у фундаментальні дослідження мали стабільно низьку частку, що свідчить про недостатню увагу до наукових досліджень, спрямованих на створення теоретичної бази для інноваційної діяльності.

Щодо інвестицій у дослідно-конструкторські роботи (ДКР), вони демонстрували нестабільну динаміку, залежну від наявності замовлень на конкретні розробки з боку державного та приватного секторів.

Таблиця 2.10 — Внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень видами робіт

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, тис. грн.	18482,75	22355,41	30590,56	45292,39	40987,76
в тому числі:					
- фундаментальні дослідження	7255,05	3106,62	4378,33	4859,25	11728,42
- прикладні дослідження	7965,43	12885,73	16974,1	30501,46	18834,75
- науково-технічні (експериментальні розробки)	3262,27	6363,06	9238,13	9931,68	10424,59

Таблиця 2.11 — Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень видами робіт

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, тис. грн.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- фундаментальні дослідження	34,3	12,9	13,3	11,7	27,6
- прикладні дослідження	44,1	58,6	56,5	68,3	47,0
- науково-технічні (експериментальні розробки)	16,7	27,5	29,2	20,9	24,4

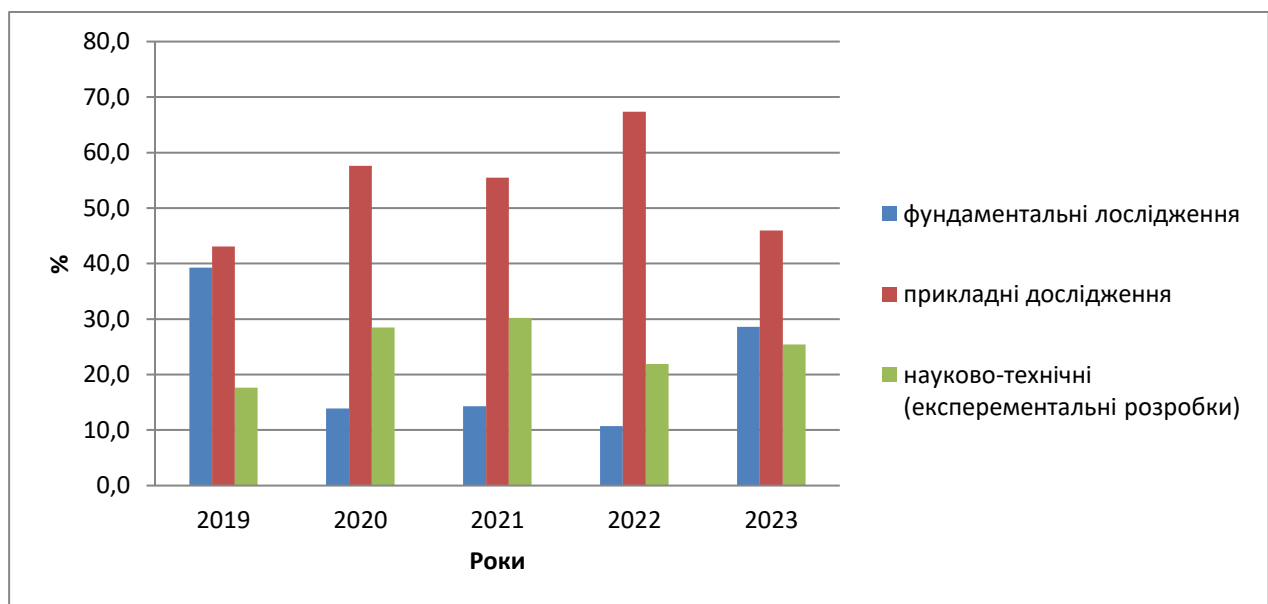

Рисунок 2.4 — Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень видами робіт

Загалом, структура інвестицій за видами робіт відображає тенденцію до концентрації ресурсів у сферах, які мають потенціал для швидкого економічного ефекту, проте обмежує розвиток довгострокових наукових досліджень та фундаментальних розробок. Таким чином, аналіз інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону виявив певне зниження загального обсягу фінансування інноваційної діяльності. Однак, спостерігається зростання інвестицій у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, а також збільшення фінансування прикладних досліджень і експериментальних розробок.

Також для доповнення досліджень інноваційного потенціалу було проаналізовано інноваційно-активні підприємства в регіоні. Протягом аналізованого періоду в Івано-Франківській області спостерігалось зменшення кількості активних суб'єктів господарювання, що відображалось також у скороченні числа інноваційно-активних підприємств. Аналогічна тенденція характерна для більшості регіонів України.

Таблиця 2.12 — Кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції в інноваційну діяльність за напрямками

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Кількість діючих суб'єктів господарювання, од.	61049	55712	54787	57855	60534
Кількість інноваційно-активних промислових підприємств, од.	30	30	31	31	24
З них витрачали кошти на:					
внутрішні НДР	4	7	3	3	3
зовнішні НДР	-	4	-	1	1
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	20	20	21	15	12
придбання інших зовнішніх знань	1	3	0	2	0
інші	3	10	3	7	3

Переважна частина інноваційно-активних підприємств області інвестувала у внутрішні науково-дослідні розробки, придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, а також здійснювала інші види інвестицій. Незначні вкладення здійснювалися у придбання зовнішніх знань.

Інвестиції у зовнішні науково-дослідні розробки відбувалися лише у 2022 та 2023 роках, але їх обсяги залишалися мінімальними. Внутрішні науково-дослідні роботи та інвестиції в інші напрями були дещо більшими, однак мали нерівномірний характер і скоротилися у 2021 році. Найбільшу частку інвестицій стабільно становило придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, хоча кількість підприємств, які здійснювали ці інвестиції, також зменшилася протягом досліджуваного періоду.

Хоча кількість інноваційно-активних промислових підприємств області поступово знижувалася, проте спостерігалася позитивна тенденція щодо зростання числа промислових підприємств, які впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), а також кількості запроваджених у виробництво нових або суттєво маловідходних ресурсозберігаючих технологічних процесів.

Таблиця 2.14 — Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств Івано-Франківської області

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од	25	21	25	28	23
Кількість промислових підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), од	12	13	11	13	14
Кількість промислових підприємств, що впроваджували нову продукцію для ринку, од	2	3	0	3	2
Кількість впроваджених у виробництво нових технологічних процесів, од	55	19	25	15	23
Кількість впроваджених у виробництво нових або суттєво маловідходних ресурсозберігаючих процесів, од	9	7	17	9	21
Кількість упровадженої інноваційної продукції (товарів, послуг) промисловими підприємствами, од	129	120	120	116	116
Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од.:	15	17	15	28	17
- нову для ринку	3	6	0	3	2
- нову лише для підприємства	14	17	15	25	14

Аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону демонструє, що він володіє значним потенціалом у сфері науково-дослідної та інноваційної діяльності, але стикається з низкою викликів, пов'язаних із

забезпеченням фінансових і технічних ресурсів. Ключовими показниками для оцінки інноваційного потенціалу регіону є рівень наукових досліджень, інвестиції в інновації, кількість зареєстрованих патентів, а також розвиток інфраструктури для інноваційних підприємств.

Івано-Франківський регіон має декілька навчальних та наукових закладів, що створюють базу для підготовки кадрів у технологічних і технічних галузях. Це сприяє зростанню числа фахівців із технічних спеціальностей, проте рівень залучення цих кадрів у науково-дослідні проєкти ще потребує покращення. Обсяг інвестицій у наукову діяльність та інноваційні підприємства поки що обмежений, що стримує швидкість впровадження новітніх технологій у виробництво.

Регіон має перспективи для розвитку інноваційної інфраструктури завдяки потенціалу природних ресурсів, близькості до європейських ринків та високому рівню ділової активності. Посилення підтримки малого та середнього бізнесу, а також створення спеціалізованих інноваційних центрів, технопарків та інкубаторів здатні значно підвищити інноваційний потенціал Івано-Франківської області та сприяти її економічному зростанню. У підсумку, розвиток інноваційної інфраструктури та залучення інвестицій стануть важливими чинниками для повної реалізації інноваційного потенціалу регіону.

2.3 Оцінка інтегрального показника інноваційного потенціалу у Івано-Франківській області

Інноваційний потенціал регіону є ключовим показником його спроможності до впровадження інновацій, що забезпечують конкурентоспроможність, економічне зростання та сталий розвиток. В умовах сучасних економічних викликів і необхідності інтеграції України до світового ринку особливого значення набуває оцінка інноваційного потенціалу регіонів, яка дозволяє виявити їхні сильні та слабкі сторони, визначити пріоритетні напрями розвитку.

Івано-Франківська область, як частина західного регіону України, має певні особливості економічного і соціального розвитку, які впливають на формування та використання її інноваційного потенціалу. Проведення аналізу інтегрального показника інноваційного потенціалу регіону дозволяє оцінити ефективність використання наявних ресурсів, виявити тенденції розвитку та сформулювати рекомендації для підвищення його рівня (додаток А).

Оцінку інтегрального показника інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону було проведено на основі кадрової, інвестиційної та інноваційної складової.

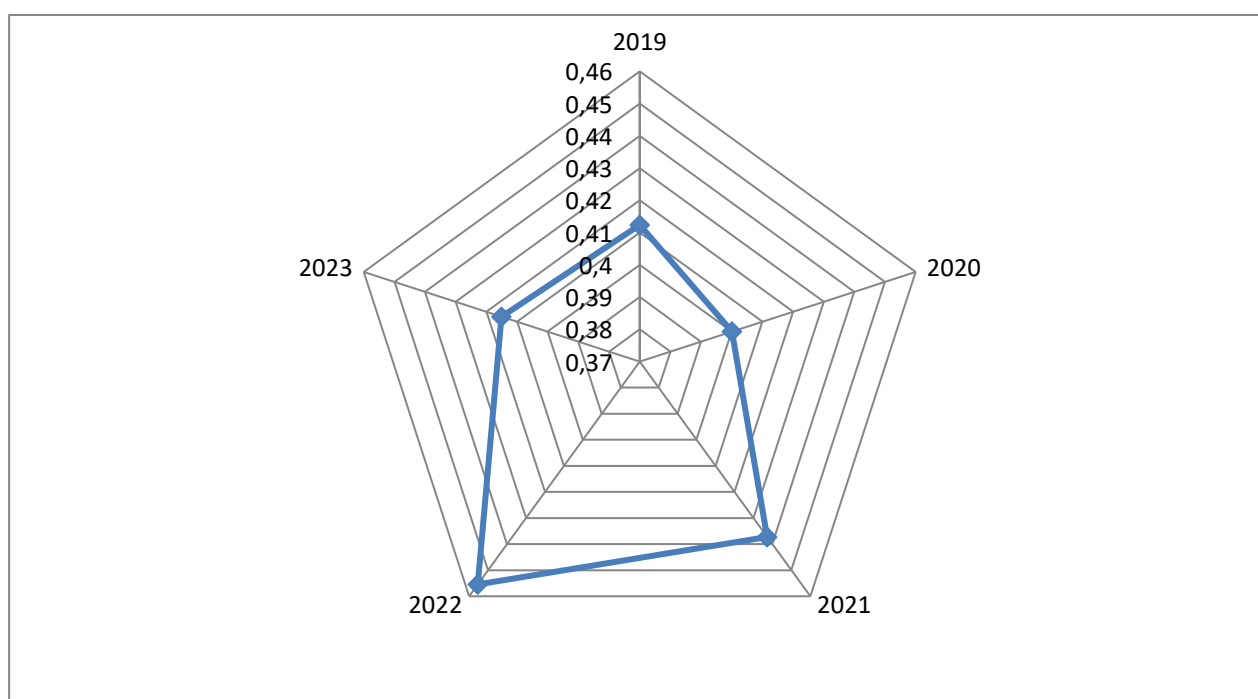

Рисунок 2.5 — Інтегральний показник інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону

За результатами дослідження можемо зробити висновок, що на інноваційний потенціал Івано-Франківського регіону впливають такі показники як кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу; кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь; витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт; витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт; внутрішні інвестиції на

виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування; загальний обсяг інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності; внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень видами робіт; кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції в інноваційну діяльність за напрямками; кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації.

Впродовж аналізованого періоду у кадровій складовій можемо відмітити суттєве скорочення кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь.

Щодо інвестиційної складової то протягом 2019-2023 рр. по всіх показниках, які увійшли в дану складову також можемо відмітити суттєве їх скорочення у порівнянні з попереднім періодом, зокрема скоротилися витрати на виконання наукових досліджень на -39571,6 тис. грн.; внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування скоротилися на -42107,7 тис. грн.; загальний обсяг інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності скоротився на -230676 тис. грн.; внутрішні інвестиції на виконання наукових досліджень видами робіт скоротилися на -37261,6 тис. грн.

Інноваційна складова яка містить показники кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції в інноваційну діяльність за напрямками та кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації також мала тенденцію до скорочення.

Загалом, варто відмітити, скорочення інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону протягом 2023 року. Основними причинами цього є економічна нестабільність, вплив інфляційних процесів, перерозподіл ресурсів через зовнішні та внутрішні кризи, а також обмежений доступ до фінансування для малого та середнього бізнесу. Незначне зростання інвестицій у певні

напрями, такі як придбання сучасного обладнання, не змогло компенсувати загального скорочення фінансування інноваційної діяльності.

Зменшення кількості суб'єктів господарювання, які впроваджують новітні технології, та скорочення масштабів реалізації інноваційних проектів створюють загрозу втрати конкурентних позицій регіону як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Це вимагає розробки стратегічних заходів для стимулювання інноваційної діяльності, залучення інвестицій та покращення ефективності використання наявних ресурсів у майбутньому.

Висновок до розділу 2

Проведений аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону засвідчив складну ситуацію у сфері інноваційної діяльності. Динаміка індикаторів, таких як кількість інноваційно-активних підприємств, обсяги інвестицій у науково-дослідні роботи, а також рівень впровадження новітніх технологій, свідчить про поступове скорочення інноваційного потенціалу.

Оцінка інтегрального показника інноваційного потенціалу області дозволила узагальнити ці дані та виявити ключові тенденції. Незважаючи на окремі позитивні аспекти, такі як зростання інвестицій у придбання обладнання й програмного забезпечення, загальний рівень інноваційної активності в регіоні демонструє спад. Значний вплив на ці процеси мають економічна нестабільність, скорочення фінансування інновацій із різних джерел, зокрема місцевого бюджету та власних коштів підприємств, а також недостатня державна підтримка.

Низька частка інвестицій у зовнішні та внутрішні науково-дослідні роботи, нерівномірна динаміка впровадження ресурсозберігаючих технологій і загальне скорочення кількості активних суб'єктів господарювання вказують на необхідність перегляду підходів до розвитку інноваційної сфери в регіоні.

Для відновлення та зміцнення інноваційного потенціалу Івано-Франківської області потрібне посилення державної та місцевої підтримки,

стимулювання підприємств до участі в інноваційній діяльності, розширення доступу до фінансування та залучення нових інвестиційних ресурсів. Стратегічний підхід до використання інтегрального показника інноваційного потенціалу може стати основою для формування ефективних програм інноваційного розвитку регіону.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1 Проблеми та перспективи інноваційного розвитку Івано-Франківського регіону

За останні десятиліття значно зросло значення наукомістких та високотехнологічних виробництв. Стабільний соціально-економічний розвиток регіонів і зростання національного виробництва можливі лише за умови впровадження інноваційного підходу, що базується на науково-технічному потенціалі країни та враховує глобальні тенденції науково-технологічного прогресу.

У розвинених країнах, за різними оцінками, від 75% до 100% приросту промислового виробництва досягається завдяки впровадженню інновацій. З огляду на виклики світової фінансової кризи та загострення внутрішніх проблем, дослідження стану інноваційного потенціалу регіонів, виявлення ключових проблем інноваційного розвитку й розробка пріоритетних напрямів його стимулювання стають вкрай актуальними. Забезпечення умов для реалізації цих напрямів є важливим кроком до зміцнення економіки та підвищення конкурентоспроможності країни.

Сьогодні якість управління інноваційними процесами та державна підтримка їх розвитку виступають ключовими чинниками забезпечення конкурентоспроможності економіки кожного регіону. Проте рівень інноваційної діяльності у Західному регіоні України, як і в країні загалом, значно відстає від сучасних стандартів промислово розвинених держав. Розвиток інновацій у різних областях регіону є нерівномірним, що значною мірою зумовлено станом інноваційної інфраструктури. Відсутність тісного зв'язку між наукою та виробництвом перешкоджає ефективному використанню науково-технічного потенціалу регіону.

Досвід провідних країн світу свідчить, що для досягнення позитивного впливу інновацій на економіку необхідно забезпечити узгодженість інноваційної політики з науково-технічною, промисловою, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною та зовнішньоторговельною політикою. Важливо також досягти єдності інтересів та встановити злагоджену співпрацю між суспільством, державою, бізнесом, владою, громадськими та науковими установами.

Протягом останніх двох років підприємства Західного регіону не виділяли коштів на маркетинг та рекламу під час здійснення інноваційних процесів, що свідчить про слабкість їхньої маркетингової діяльності. Така ситуація вказує на серйозні проблеми, які ускладнюють активізацію інноваційного розвитку підприємств, зокрема в Тернопільській області. Основні чинники, які сприяють інноваційному розвитку, перебувають у складному фінансовому становищі. Відсутність фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також недофінансування маркетингової діяльності, суттєво обмежують можливості підприємств у впровадженні інновацій. Це, своєю чергою, уповільнює економічне зростання регіону.

Основною причиною стримування інноваційного розвитку регіону є обмеженість джерел фінансування, зумовлена фінансово-економічною нестабільністю в країні та кризовим станом багатьох підприємств. У таких умовах підприємства змушені реалізовувати інноваційні проєкти за рахунок власних коштів, дефіцит яких часто ускладнюється високими кредитними ставками, труднощами з отриманням довгострокових кредитів, а також масовим банкрутством банків. У той же час, в Україні недостатньо застосовуються непрямі заходи стимулювання впровадження інновацій, що також знижує ефективність інноваційної діяльності.

Протягом багатьох років головним джерелом фінансування інноваційної діяльності у Західному регіоні залишаються власні кошти підприємств. Наприклад, в Івано-Франківській області найбільша частка витрат припадала на

банківські кредити (78,3%), хоча лише 8,9% інноваційно-активних підприємств використовували кредитування для оновлення виробництва.

Водночас 60% підприємств впроваджували інновації виключно за рахунок власних ресурсів, які склали лише 16,9% загального обсягу фінансування інноваційних робіт в області.

Одним із ключових чинників інноваційного розвитку регіону є підготовка висококваліфікованих наукових кадрів. Не менш важливою є проблема формування інженерно-технічного та робітничого персоналу. Забезпечити якісну підготовку фахівців без тісної співпраці з виробничими структурами практично неможливо. Проте створення власної сучасної виробничої бази для кожного навчального закладу є економічно недоцільним.

Більшість підприємств, у свою чергу, не мають ні бажання, ні можливостей для адаптації студентів до виробничих умов, очікуючи отримати вже готових фахівців. Одночасно навчальні заклади, особливо професійно-технічні, володіють потенціалом у вигляді кваліфікованих викладачів і студентів, які могли б виконувати практичні завдання. Однак відсутність належної організаційної структури обмежує можливість реалізації цієї співпраці відповідно до встановлених стандартів.

Аналіз інноваційної інфраструктури Західного регіону показує її недостатню розвиненість і нездатність повноцінно підтримувати всі етапи інноваційного процесу. Сформовано лише окремі її елементи. Наприклад, в Івано-Франківській області представлено різноманітні елементи інноваційної інфраструктури, такі як технологічний парк, бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної інформації, інноваційно-технологічний кластер, центри комерціалізації інтелектуальної власності та навчально-наукові центри.

Для підтримки інноваційного розвитку Західного регіону було створено Західний регіональний центр інноваційного розвитку за ініціативою Державного агентства України з інвестицій та інновацій. Його завдання полягають у забезпеченні інформаційної, аналітичної, організаційної,

фінансової та консультаційної підтримки інноваційного розвитку Львівської та Тернопільської областей.

Центр здійснює моніторинг інноваційного сектору економіки регіону, організовує конкурсний відбір наукових розробок і забезпечує їх фінансову підтримку через механізми цільового фінансування. Інші ключові завдання включають інформаційне забезпечення інноваційної діяльності, розвиток інноваційної інфраструктури, реалізацію пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а також координацію співпраці між науково-дослідними установами, виробничими структурами та органами виконавчої влади на регіональному й загальнодержавному рівнях.

Для ефективного управління інноваційним розвитком регіону можна виділити ключові чинники, що сприяють активізації інноваційної діяльності на різних рівнях. Ці чинники можна згрупувати таким чином:

- законодавчі – формують правову основу інноваційного розвитку регіону через систему законів і підзаконних актів;
- організаційно-управлінські – впливають на інноваційну сферу через інституційно-управлінські й організаційні зміни;
- фінансово-економічні – визначають особливості інноваційної діяльності через грошово-кредитні, бюджетно-податкові та амортизаційні механізми;
- техніко-технологічні – впливають на технічні та технологічні аспекти інноваційної діяльності промислових підприємств;
- соціальні – відображають вплив інноваційного розвитку на соціальну сферу;
- екологічні – оцінюють вплив новітніх технологій, матеріалів і джерел енергії на довкілля в процесі інноваційної діяльності;
- гуманітарні – впливають через рівень освіченості населення, розвиток науки й культури в регіоні;
- інформаційні – визначають особливості інноваційного розвитку завдяки використанню інформаційних ресурсів;

- державна інноваційна політика має орієнтуватися на реалізацію цих конкурентних переваг.

За підсумками аналізу стану інноваційної діяльності промислових підприємств регіону та статистичних даних Львівської, Тернопільської й Івано-Франківської областей можна зробити кілька висновків. У сучасних умовах, коли мобільність людей і виробничих потужностей зростає, регіони повинні не лише мати високотехнологічні та наукомісткі виробництва, але й бути готовими забезпечити їхнє функціонування.

Фінансова нестабільність та внутрішні кризові явища в Україні висунули необхідність адаптації інноваційної сфери до глибоких змін в економіці. Таким чином, інноваційний розвиток регіонів вимагає створення умов для інтеграції інноваційних процесів у всі сфери суспільного життя та економіки.

В Україні нині спостерігаються тенденції технологічного відставання від провідних країн світу, що може призвести до перетворення країни на сировинний придаток для держав-лідерів. Скорочення фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт спричинило відтік висококваліфікованих наукових і технічних фахівців, а також занепад багатьох наукових шкіл.

Серед ключових проблем інноваційного розвитку – відсутність тісного зв'язку між наукою, виробництвом і ринком. Підприємці часто не володіють інформацією про перспективні розробки, а науковці та дослідники недостатньо обізнані у питаннях ринкової економіки, що призводить до знецінення наукових досягнень. Брак фінансових ресурсів для інноваційної діяльності, низький технологічний рівень виробничих потужностей і застаріла структура технологій обмежують розвиток економіки регіону на власній інноваційно-технологічній основі.

Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати стимули для інвестування в інноваційно-технологічні процеси, модернізацію вітчизняного виробництва, здатного створювати конкурентоспроможну продукцію.

До основних перешкод для впровадження інновацій відносяться:

- значні витрати на впровадження нововведень,
- відсутність доступного кредитування,
- високий економічний ризик,
- недосконалість законодавчої бази,
- тривалий термін окупності інновацій,
- брак фінансування у замовників,
- нестача інформації про нові технології та ринки збуту,
- обмежені можливості для кооперації між підприємствами та науковими установами,
- дефіцит кваліфікованих кадрів,
- слабкий внутрішній попит на високотехнологічну продукцію через домінування галузей із низькотехнологічним виробництвом,
- низька сприйнятливість підприємств до інновацій,
- недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності.

Подолання цих викликів є ключовою умовою для забезпечення сталого інноваційного розвитку регіону та країни загалом.

Виявлені проблеми та недоліки інноваційного розвитку регіону вказують на необхідність впровадження цілеспрямованих заходів для активізації інноваційної діяльності. Ці заходи були окреслені в обласних програмах стратегій науково-технічного та інноваційного розвитку. Реалізація інноваційної політики має базуватися на ринкових, інституційних та адміністративних механізмах.

Серед ключових напрямів інноваційної та економічної політики варто виділити такі:

- стимулювання фінансування інноваційної діяльності через залучення інвестицій з боку держави, місцевих органів влади та позабюджетних фондів;
- зміцнення співпраці між законодавчими органами, виконавчою владою та науково-технічною спільнотою для ефективного управління інноваційними процесами;

- залучення науковців до розробки і прийняття стратегічно важливих рішень у сфері науки і техніки на всіх рівнях управління;
- запровадження пільгових умов для промислових підприємств, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію;
- поширення практики середньострокового кредитування зі зниженими ставками та механізмів державного страхування кредитів для реалізації інноваційних проектів;
- розвиток і підтримка інноваційної інфраструктури (технопарків, бізнес-інкубаторів, венчурних фондів, інформаційних центрів);
- удосконалення законодавчої бази для стимулювання інноваційної діяльності;
- підвищення рівня освіти та кваліфікації, розвиток практичних навичок у сфері комерціалізації технологій, управління інноваційними проектами та захисту інтелектуальної власності;
- створення дієвих механізмів захисту інтелектуальної власності та підвищення якості патентування;
- поліпшення інформаційного забезпечення щодо науково-технічних розробок і потреб підприємств у відповідній продукції;
- розробка механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок, а також підтримка прикладних досліджень та їх впровадження у промисловість.

Системна реалізація цих заходів на регіональному рівні сприятиме підвищенню конкурентоспроможності економіки, активізації інноваційних процесів та забезпеченню сталого економічного розвитку як регіонів, так і країни в цілому.

3.2 Формування механізму розвитку інноваційного потенціалу регіону

Сучасний розвиток регіону неможливий без активної інноваційної діяльності, адже саме її рівень визначає регіональну конкурентоспроможність

та впливає на якість життя населення. Завдання державної інноваційної регіональної політики полягає у зміцненні потенціалу регіону шляхом ефективного використання науково-технічного прогресу та інноваційних ресурсів.

Однак основною проблемою залишається відсутність дієвого механізму впровадження інновацій у практику, що значно ускладнює розвиток інноваційних процесів. Це, своєю чергою, призводить до браку мотивації у суб'єктів господарювання для активного залучення до інноваційної діяльності. Питання переходу регіональної економіки на інноваційну модель є критично важливим і потребує особливої уваги та оперативного вирішення.

У сучасних умовах стрімкий розвиток інноваційної економіки є беззаперечним фактом, тому створення ефективного механізму управління інноваційним розвитком стає важливим завданням. Його реалізація дозволить підвищити ефективність діяльності суб'єктів господарювання, сприяти зростанню інноваційного потенціалу регіону та забезпечити прогрес усієї країни.

Для стимулювання регіонального розвитку необхідно створити умови, за яких наука, виробництво та суспільство взаємодіятимуть так, щоб інновації стали їх рушійною силою.

Розроблений механізм функціонування інноваційного розвитку орієнтований на вивчення можливостей інноваційної діяльності на регіональному рівні. Він включає аналіз інноваційної стратегії регіону, що охоплює оцінку рекомендованої інноваційної політики, використання потенціалу регіону та рівня впровадження науково-технічного прогресу в процесі технологічної модернізації економіки.

Важливим етапом є визначення факторів, які впливають на інноваційну діяльність, а також оцінка інноваційного розвитку регіону. Цей процес включає два основні етапи: оцінку потенціалу інноваційного розвитку та аналіз результатів його впровадження з використанням відповідних показників. На

основі проведеного аналізу можна визначити напрями для посилення інноваційного потенціалу регіону (рис. 1).

Основними причинами негативної тенденції скорочення кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, є:

- застарілі форми організації фундаментальних досліджень;
- недостатнє матеріальне забезпечення робочих місць із обмеженими можливостями кар'єрного зростання та професійного визнання;
- загальна недооцінка суспільством ролі фундаментальних досліджень у забезпеченні економічного зростання країни.

З одного боку, інноваційна діяльність сприяє створенню умов для ефективного використання ресурсів організацій, мінімізації негативного впливу на довкілля, а також адаптації соціально-економічних систем до збалансованого та сталого розвитку. З іншого боку, вона руйнує традиційні форми господарювання, що може призводити до тимчасового уповільнення темпів розвитку під час адаптації до нових умов.

Аналіз інноваційного розвитку на регіональному рівні дає змогу отримати важливу інформацію про:

- результати інноваційного інвестування;
- рівень впровадження інновацій на підприємствах;
- ефективність науково-дослідної діяльності;
- особливості змін у сфері інновацій.

У Івано-Франківській області для підвищення інноваційного потенціалу доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на:

- підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на регіональному рівні;
- фінансове забезпечення виконання інноваційних проєктів;
- створення економічних механізмів для стимулювання інноваційної активності;
- розбудову інноваційної інфраструктури при закладах вищої освіти;
 - заохочення інноваційних розробок, що мають попит на ринку.

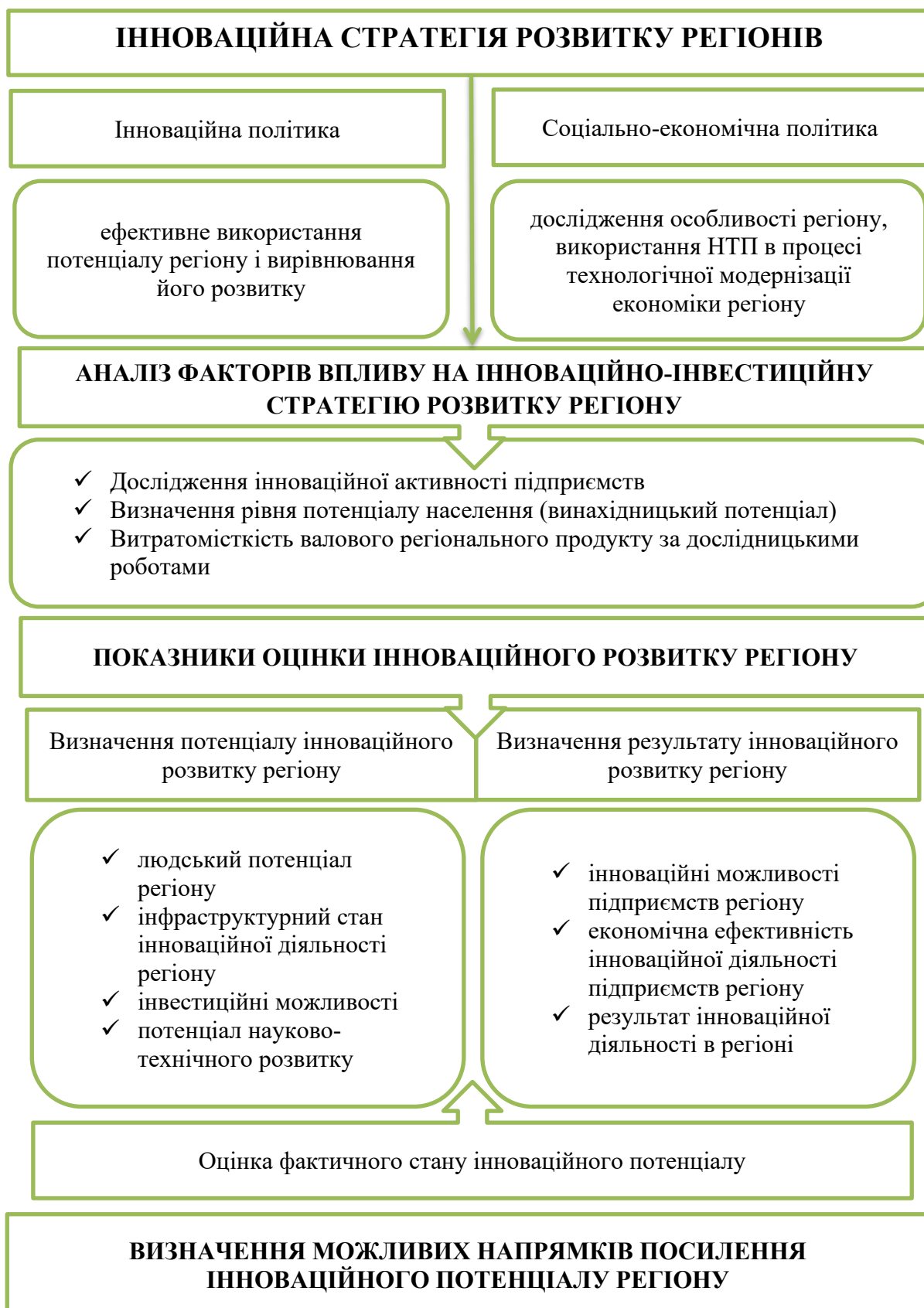

Рисунок 3.1 — Механізм функціонування інноваційного розвитку регіону

Дослідження інноваційного розвитку підприємств Івано-Франківської області виявило тенденцію до скорочення кількості працівників, зайнятих у наукових дослідженнях і розробках, а також зменшення числа інноваційно активних підприємств. Основною проблемою, що стримує розвиток інноваційної діяльності, є низький рівень впровадження інновацій підприємствами.

Це негативно впливає на підвищення продуктивності праці, зменшення енергоємності виробництва та унеможливорює модернізацію і структурні зміни в економіці регіону.

Недостатнє використання інновацій у виробничих процесах призводить до підвищення ресурсозатратності, що знижує конкурентоспроможність регіону. Водночас, спостерігаються позитивні зрушення завдяки державній політиці у сфері інноваційної діяльності: значне збільшення фінансування інновацій сприяло зростанню обсягів виробництва інноваційної продукції.

Особливістю інноваційного розвитку України, порівняно з більшістю розвинених країн, є значна нерівномірність регіонального розвитку. Основні причини цієї нерівності зумовлені специфікою кожного регіону, яка визначається його спеціалізацією, географічним положенням та рівнем інноваційного потенціалу. У процесі переходу до нової економіки саме інноваційний потенціал та ефективність його використання визначають можливості й перспективи зростання економічної системи.

Оцінка інноваційного потенціалу стає особливо важливою під час формування інноваційної політики на різних рівнях (державному, регіональному, галузевому чи підприємницькому) та розроблення програм соціально-економічного розвитку, що враховують ефективне використання наявних інноваційних ресурсів.

В додатку Б запропоновані стратегії розвитку інноваційного потенціалу в регіонах України. Інноваційний потенціал регіону є основою для проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, а також виконання проектно-конструкторських і технологічних робіт. Ці заходи спрямовані на

вирішення наукових, науково-технічних, соціально-економічних та екологічних проблем на державному, регіональному та галузевому рівнях.

За кількісними та якісними характеристиками, такими як економічний і природно-ресурсний потенціал, науково-технічні ресурси та рівень соціально-економічного розвитку, регіони України поділяються на три основні групи:

- регіони великих індустріальних агломерацій з високим рівнем концентрації виробництва та населення;
- індустріально розвинені регіони, де виробництво зосереджене в обласних центрах і великих містах;
- регіони з промисловістю місцевого значення, переважно представлені західними областями України.

Для розвитку інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні регіони із середнім рівнем залучення інвестицій потребують додаткових фінансових ресурсів, пільгових умов оподаткування та розробки довгострокових заходів державної підтримки інноваційної діяльності. Області з низьким або середнім рівнем інвестиційного залучення потребують суттєвих фінансових вливань і спеціальних заходів державної підтримки для забезпечення інноваційною продукцією внутрішнього ринку.

Особливу увагу варто звернути для створення сприятливих умов по залученню інвестицій у інноваційно активні регіони. Це сприятиме розширенню виробничої діяльності, підвищенню рівня доходів регіональних бюджетів через податкові надходження та забезпечить ефективність соціально-економічних заходів.

Регіони з низьким рівнем залучення інвестицій потребують значних фінансових ресурсів та розробки спеціальних заходів державної підтримки для поступового розвитку інноваційної діяльності.

Інвестиційно-інноваційне середовище та наявний інноваційний потенціал створюють можливості для ефективного використання власних і залучених ресурсів. Застосування внутрішнього інноваційного потенціалу дає змогу формувати плани, організаційні структури та проєкти, спрямовані на

використання різних видів інноваційних ресурсів, включаючи їх у програми розвитку, оптимізуючи баланс ресурсів, підвищуючи інвестиційну спроможність та знижуючи ризики.

Важливим завданням є вивчення можливостей інновацій як інструменту економічного зростання, що потребує державного регулювання та підтримки, розробки стратегій досягнення поставлених цілей, визначення способів їх реалізації та фінансування.

Виходячи з особливостей інвестиційно-інноваційних процесів у регіонах України, стратегічними завданнями інноваційного розвитку є:

- створення науково-технічних та організаційних основ для модернізації економіки;
- підтримка імпортозаміщення, укладання експортних контрактів, стимулювання економічного зростання на рівні підприємств;
- використання кредитних та інвестиційних механізмів для розвитку високотехнологічних секторів економіки, зростання виробництва сучасної продукції, конкурентоспроможної на локальних і міжнародних ринках;
- підвищення інвестиційної привабливості інноваційних проєктів через надання пільг та підтримки на місцевому рівні;
- створення інноваційної інфраструктури (наукові парки, центри трансферу технологій, інноваційні кластери);
- реалізація інфраструктурних проєктів у рамках державно-приватного партнерства;
- розвиток кооперації між учасниками інноваційного процесу, включаючи залучення інвесторів та розподіл ризиків між учасниками проєктів;
- сприяння працевлаштуванню випускників місцевих навчальних закладів в інноваційних підприємствах;
- створення управлінь з економічного розвитку при місцевих адміністраціях, які здійснюватимуть моніторинг інноваційної діяльності, забезпечуватимуть ефективне використання бюджетних та кредитних

ресурсів, оцінюватимуть ефективність проєктів і надаватимуть інформаційну підтримку інноваційним процесам.

Такі заходи сприятимуть формуванню стійкої інноваційної екосистеми та забезпеченню економічного розвитку регіонів.

Висновки до розділу 3

Івано-Франківський регіон має значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності, який базується на наявності природно-ресурсної бази, кваліфікованої робочої сили та освітньо-наукових установ. Водночас регіон стикається з низкою проблем, які уповільнюють інноваційний розвиток. Серед них недостатній рівень фінансування інноваційних проєктів; низька інвестиційна активність у високотехнологічних секторах; обмежений доступ до сучасних технологій та інноваційної інфраструктури; відтік кваліфікованих кадрів до більш розвинених регіонів або за кордон.

Разом із тим регіон має перспективи стати важливим центром інноваційного розвитку завдяки запровадженню механізмів державно-приватного партнерства; створенню інноваційних кластерів і технологічних парків; активізації участі у міжнародних програмах фінансування інновацій; розвитку співпраці між місцевими науковими установами, бізнесом та органами влади.

Розробка та реалізація стратегії розвитку інноваційного потенціалу регіону спрямована на вирішення наявних проблем і залучення інвестицій, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіону, стимулюватиме створення нових робочих місць і забезпечить довгострокове економічне та соціальне зростання.

Ефективний розвиток інноваційного потенціалу регіону є ключовим чинником забезпечення його конкурентоспроможності, економічного зростання та соціального добробуту. Формування механізму такого розвитку вимагає комплексного підходу, що включає використання економічних, організаційних, правових і соціальних інструментів.

До основних складових механізму розвитку інноваційного потенціалу регіону можна віднести фінансове стимулювання: створення умов для залучення інвестицій, розробка програм державної підтримки інноваційної діяльності, впровадження пільгового оподаткування для інноваційно-активних підприємств; інфраструктурне забезпечення: створення та розвиток технопарків, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, що сприятимуть реалізації інноваційних проектів; кадрова політика: підтримка професійної підготовки кадрів, їх адаптація до інноваційного середовища, створення умов для залучення молодих спеціалістів до інноваційних галузей; інституційна підтримка: запровадження ефективних моделей управління інноваційними процесами на регіональному рівні, формування кластерів для підвищення синергії між бізнесом, наукою та владою; розвиток співпраці: налагодження зв'язків між регіональними учасниками інноваційного процесу та міжнародними партнерами для обміну досвідом, залучення фінансування та впровадження передових технологій.

Сформований механізм розвитку інноваційного потенціалу має бути адаптивним до особливостей регіону, його ресурсів та економічних можливостей. Важливо, щоб реалізація цього механізму була спрямована не лише на досягнення короткострокових цілей, а й на створення довгострокових умов для стабільного інноваційного розвитку, підвищення ефективності використання інноваційних ресурсів і стимулювання економічного зростання регіону.

ВИСНОВКИ

У першому розділі даної магістерської роботи було досліджено інноваційний потенціал регіону, який є багатогранною характеристикою, що визначає його спроможність до створення, впровадження й поширення сучасних технологій та рішень, необхідних для сталого соціально-економічного розвитку. Цей потенціал базується на ресурсних, інтелектуальних, організаційних і інфраструктурних компонентах, які забезпечують ефективне функціонування інноваційних процесів. Основними чинниками, що формують інноваційний потенціал, є рівень розвитку науково-технічної бази, якість людського капіталу, наявність фінансових ресурсів та розвиненої інноваційної інфраструктури, а також активність інституцій, які сприяють інноваційній діяльності.

Регіони з високим інноваційним потенціалом отримують конкурентні переваги на сучасному ринку, що дозволяє їм ефективно реагувати на виклики глобальної економіки, створювати нові можливості для зростання та підвищувати добробут населення. Особливості реалізації інноваційного потенціалу залежать від рівня розвитку інфраструктури, фінансової підтримки, кадрового забезпечення та інституційного середовища, що формують основу інноваційної діяльності. Успішна реалізація цього потенціалу передбачає інтеграцію наукових, освітніх, виробничих та управлінських елементів, що сприяють розробці та впровадженню нових технологій.

Інноваційна інфраструктура є ключовим фактором розвитку регіонального інноваційного потенціалу. Технопарки, наукові кластери, бізнес-інкубатори та науково-дослідні центри створюють сприятливі умови для інтеграції науки, бізнесу та влади, що забезпечує формування інноваційних рішень і їх ефективну комерціалізацію. Для регіонів України розвиток такої інфраструктури має вирішальне значення, оскільки вона сприяє залученню інвестицій, підтримці інноваційного підприємництва та технологічному прогресу.

Розвиток інноваційного потенціалу регіону залежить від гармонійної співпраці бізнесу, науки та влади, а також від створення умов для інноваційної активності та підприємництва. Це дозволяє регіонам гнучко адаптуватися до сучасних викликів, ефективно використовувати власні ресурси та сприяти підвищенню якості життя населення й економічної стійкості.

У другому розділі магістерської роботи здійснено аналіз показників інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону, який виявив складну ситуацію в сфері інноваційної діяльності. Динаміка ключових індикаторів, таких як кількість інноваційно-активних підприємств, обсяги інвестицій у науково-дослідні роботи та рівень впровадження сучасних технологій, свідчить про тенденцію до зниження інноваційного потенціалу регіону.

Результати оцінки інтегрального показника інноваційного потенціалу області дозволили узагальнити наявні дані та визначити основні тенденції. Попри окремі позитивні зміни, зокрема зростання інвестицій у придбання обладнання й програмного забезпечення, загальний рівень інноваційної активності в регіоні знижується. Основними причинами цього є економічна нестабільність, недостатнє фінансування інновацій з місцевих бюджетів і власних коштів підприємств, а також слабка державна підтримка.

Незначна частка інвестицій у внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи, нерівномірне впровадження ресурсозберігаючих технологій і скорочення кількості активних підприємств свідчать про необхідність перегляду підходів до розвитку інноваційної сфери в регіоні.

Для відновлення й підсилення інноваційного потенціалу Івано-Франківщини необхідно посилити державну та місцеву підтримку, стимулювати підприємства до активної участі в інноваційній діяльності, розширити доступ до фінансових ресурсів і залучити додаткові інвестиції. Використання інтегрального показника інноваційного потенціалу може стати основою для розробки та впровадження ефективних програм інноваційного розвитку регіону.

У третьому розділі магістерської роботи досліджено основні шляхи та напрями розвитку інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні, зокрема Івано-Франківський регіон має значні передумови для розвитку інноваційної діяльності, зокрема природно-ресурсний потенціал, кваліфіковану робочу силу та мережу освітньо-наукових установ. Однак реалізація цього потенціалу ускладнюється низкою проблем: недостатнім фінансуванням інноваційних проєктів, низькою інвестиційною активністю у високотехнологічних секторах, обмеженим доступом до сучасних технологій та інфраструктури, а також міграцією кваліфікованих кадрів до економічно розвиненіших регіонів або за кордон.

Незважаючи на ці виклики, регіон має перспективи стати центром інноваційного розвитку. Це можливо завдяки впровадженню державно-приватного партнерства, створенню інноваційних кластерів і технопарків, залученню міжнародного фінансування та зміцненню співпраці між науковими установами, бізнесом і владою. Реалізація комплексної стратегії інноваційного розвитку дозволить подолати наявні проблеми, підвищити інвестиційну привабливість регіону, створити нові робочі місця та забезпечити його сталий економічний розвиток.

Ключовим фактором успіху є формування ефективного механізму розвитку інноваційного потенціалу. Цей механізм повинен охоплювати економічні, організаційні, правові та соціальні інструменти.

Ефективність механізму залежить від його адаптивності до особливостей регіону та спрямованості на довгостроковий сталий розвиток. Реалізація цього підходу дозволить підвищити використання інноваційного потенціалу, стимулювати економічне зростання та покращити добробут населення регіону.

Перелік використаних джерел

1. Рудь Н.Т. Інноваційний потенціал регіону: нові підходи до оцінки / Н.Т. Рудь // Регіональна економіка. – 2011. – № 4. – С. 140-150.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Мартюшева Л. С., Калишенко В. О. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження. Фінанси України. 2022. № 10. С. 61-66.
4. Буркинський Б. В., Лазарєва Є. В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону. Одеса: НАН України, 2021. 140 с.
5. Бенюська Л. Я. Інноваційний потенціал регіону та умови його реалізації. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 22.10.2023).
6. Біловодська О. А., Грищенко О. Ф. Формування маркетингових критеріїв щодо оцінки інноваційного потенціалу регіону. Механізм регулювання економіки. 2009. № 4. Т. 2. С. 246-256.
7. Куцай Н. С. Проблеми дослідження підходів до трактування поняття «інноваційний потенціал регіону». URL: <http://vlp.com.ua/node/741> (дата звернення: 22.10.2023).
8. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Інноваційний потенціал управління організацією : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. 184 с.
9. Левченко Ю. Г. Сутність та складові інноваційного потенціалу підприємства. Наукові праці НУХТ. 2012. № 43. С. 57-61.
10. Сидорчук І. П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства. Економіка і регіон. 2014. № 2 (45). С. 97-101. Інноваційна економіка – 7-8'2019 [81] Науково-виробничий журнал 103
11. Шутенко В. О., Городиський Т. І. Інноваційний потенціал регіону: теоретичний аспект. Вісник Національного університету «Львівська

- політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів, 2021. № 436. С. 427-431.
- 12.Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. Економіка України. – 2022. – №8. – С. 35 – 47.
- 13.Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи” №680-р від 17.06.2009р. Режим доступу до ресурсу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=226&id=1906>
- 14.Мазніченко В.Г. Проблемні питання, які перешкоджають інноваційній діяльності і можливі шляхи їх вирішення // Луганський обласний Технічний центр з впровадження інновацій. – Режим доступу до ресурсу: <http://lg.tcvin.snu.edu.ua/>
- 15.Розвиток сфери інновацій та трансферу технологій України. Інформаційні матеріали // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=science/innovation>
- 16.Шутенко В.О., Городиський Т.І. Інноваційний потенціал регіону: теоретичний аспект. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9773/1/82.pdf>.
- 17.Макаренко М.В. Оцінка інноваційного потенціалу як інструмент управління інноваційним розвитком регіону. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2021. № 3. С. 62–71.
- 18.Розум Г.М. Формування механізмів державного управління інноваційним розвитком регіонів України: дис. канд. наук (доктора філософії) з державного управління. Міжрегіональна Академія управління персоналом. Київ, 2021. 202 с.
- 19.Формування регіональної інноваційної політики : навч. метод. посіб. / авт. кол. : Ігор Катерняк, Андрій Ліпенцев, Наталія Мазій [та ін.] ; за заг. ред. доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. 110 с.

- 20.Шарий К.В. Сучасний стан і тенденції розвитку інноваційно-інвестиційної політики України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. №1.с. 19–23.
- 21.Полякова Ю.В. Інноваційний потенціал регіонів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 6(2). С. 168–171.

БІБЛІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Тема магістерської роботи: «Дослідження інноваційного потенціалу у Івано-Франківському регіоні»

Обсяг пояснювальної записки – 78 стор.

1. Підходи до тлумачення поняття «інноваційний потенціал»
2. Формування інноваційного потенціалу регіону
3. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області
4. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу за 2019-2023 роки
5. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь, за 2019-2023 роки
6. Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування
7. Структура обсягу інвестицій промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності
8. Структура внутрішніх інвестицій на виконання наукових досліджень видами робіт
9. Інтегральний показник інноваційного потенціалу Івано-Франківського регіону
10. Ключові чинники, що сприяють активізації інноваційної діяльності на різних рівнях
11. Механізм функціонування інноваційного розвитку регіону
12. Запропоновані стратегії розвитку інноваційного потенціалу в регіонах України